

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Nabývání státního občanství České republiky udělením
a pozbývání státního občanství České republiky**

Tereza Havlová

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Nabývání státního občanství České republiky udělením a pozbývání státního občanství České republiky vypracovala samostatně s použitím jen uvedených zdrojů a literatury a práce nebyla užita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni dne _____

Poděkování

Děkuji, JUDr. Václavu Henychovi, za odborné vedení mé diplomové práce a cenné rady a připomínky, které mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá nabýváním státního občanství ČR udělením a pozbýváním státního občanství ČR. Základním pramenem je zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů. Záměrem je poskytnout komplexní pohled na institut státního občanství, tj. na jeho právně-teoretický základ, historickou genezi na území ČR a přehled způsobů nabývání státního občanství se zaměřením na současnou právní úpravu nabývání a pozbývání českého státního občanství na základě podané žádosti fyzické osoby. Práce obsahuje podrobný popis správního řízení o udělení českého státního občanství včetně podmínek pro udělení českého státního občanství.

Klíčová slova

Státní občanství, nabývání státního občanství, pozbývání státního občanství, zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů, řízení o udělení státního občanství České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky.

Annotation

The diploma thesis deals with the acquisition of citizenship of Czech Republic by the granting and loss of citizenship of Czech Republic. The basic source is Act No. 186/2013 Coll., about the citizenship of Czech Republic and about amending certain laws. The aim is to provide a comprehensive view of the institute of citizenship, ie. on the legal-theoretical basis, historical view of the genesis of legislation in the Czech Republic and methods of acquiring citizenship, focusing specifically on the current legislation of acquisition and loss of Czech citizenship based on the request of a natural person. The thesis contains a detailed description of administrative proceedings for granting Czech citizenship, including conditions for granting Czech citizenship.

Key words

Citizenship, acquisition of citizenship, loss of citizenship, Act No. 186/2013 Coll., The citizenship of the Czech Republic, as amended, proceedings for granting Czech citizenship, Ministry of the Interior of the Czech Republic.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. Státní občanství.....	3
1.1. Definice pojmu státního občanství	4
1.2. Znaký státního občanství	5
1.3. Mezinárodněprávní význam pojmu státního občanství	6
1.4. Dvojí a vícenásobné státní občanství.....	8
1.5. Osoby bez státní příslušnosti	10
2. Vývoj institutu státního občanství v Českých zemích.....	11
2.1. Právní úprava státního občanství před rokem 1918	11
2.2. Právní úprava státního občanství v letech 1920 až 1948.....	12
2.3. Právní úprava státního občanství v letech 1949 až 1968.....	15
2.4. Právní úprava státního občanství v letech 1969 až 1989.....	17
2.5. Právní úprava státního občanství po roce 1989	18
2.6. Právní úprava státního občanství od roku 1993.....	19
3. Platná právní úprava státního občanství v České republice.....	22
3.1. Nabývání státního občanství České republiky.....	24
3.1.1. Jednotlivé způsoby nabývání státního občanství České republiky.....	25
3.1.1.1. Narození (Filiace)	25
3.1.1.2. Určení otcovství	26
3.1.1.3. Osvojení.....	27
3.1.1.4. Nalezení	27
3.1.1.5. Svěření do náhradní péče.....	28
3.1.1.6. Prohlášení (opce)	28
4. Nabývání státního občanství České republiky udělením	30
4.1. Podmínky pro udělení českého státního občanství	31
4.1.1. Podmínka tralého pobytu.....	32
4.1.2. Podmínka faktického zdržování se na území ČR	33
4.1.3. Podmínka trestní bezúhonnosti.....	34
4.1.4. Podmínka znalosti českého jazyka	35
4.1.5. Podmínka základní znalosti reálií ČR.....	36
4.1.6. Podmínka plnění povinností plynoucích z právních předpisů ČR.....	37
4.1.7. Podmínka prokázání zdrojů příjmů žadatele	38

4.1.8. Podmínka výrazného nezatěžování systému sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi.....	39
4.2. Správní řízení o udělení českého státního občanství.....	40
4.2.1. Zahájení správního řízení.....	41
4.2.2. Žádost.....	41
4.2.2.1. Náležitosti žádosti.....	43
4.2.3. Průběh správního řízení.....	44
4.2.4. Zásady rozhodování.....	45
4.2.5. Lhůty pro vydání rozhodnutí.....	47
4.2.6. Meritorní rozhodnutí.....	48
4.2.7. Soudní přezkum.....	50
4.2.8. Obnova řízení.....	51
4.3. Zvláštní úprava udělení českého státního občanství.....	52
4.3.1. Udělení státního občanství na základě souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství.....	52
4.3.2. Udělení státního občanství dítěti, které je apatridou.....	53
4.3.3. Udělení státního občanství nalezené fyzické osobě starší 3 let.....	54
4.3.4. Udělení státního občanství z důvodu významného přínosu pro ČR.....	55
5. Pozbývání státního občanství České republiky.....	56
6. Očima žadatelů o udělení státního občanství České republiky	58
ZÁVĚR	60
RESUMÉ	63
ZDROJE	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

Seznam nejčastěji použitých zkratk:

EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ZSO	zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství ČR)
ZNPSO	zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, ve znění platném a účinném do 31. prosince 2013
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
AGBG	císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský (také jako zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. ledna 1925)
Ministerstvo	Ministerstvo vnitra České republiky, odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik
ČNR	Česká národní rada
NSS	Nejvyšší správní soud

ÚVOD

Státní občanství je jedním z hlavních znaků moderního státu. Z právního hlediska se jedná o právní vztah mezi fyzickou osobou, tj. občanem a státem, na jehož základě vznikají oběma subjektům vzájemná práva a povinnosti, které jsou předmětem úpravy právních norem z mnoha různých právních odvětví. Státní občanství je jedním z nejdůležitějších prvků podmiňující samotnou existenci státu, proto i zakotvení tohoto institutu je ponecháno z největší části na vnitrostátní úpravě konkrétního státu. Dne 1. ledna 2014 nabyl účinnosti dlouho očekávaný státoobčanský předpis, zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, který tak nahradil dřívější zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbytování státního občanství České republiky.

Cílem této práce je vytvořit komplexní přehled problematiky nabývání a pozbytování státního občanství České republiky na základě podané žádosti fyzické osoby k právnímu stavu k 1. 3. 2018. Zároveň je záměrem seznámit čtenáře s pojmem státního občanství jako právně-teoretického základu včetně pramenů předmětné právní úpravy, historické geneze na území ČR od roku 1811 a okrajově i představení dalších způsobů nabývání českého státního občanství.

Výchozím zdrojem a vodítkem diplomové práce je zejména zákonná úprava, tj. zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky včetně důvodové zprávy k návrhu zákona, která více objasňuje úmysl zákonodárce i důvodnost nové právní úpravy. Dále je čerpáno z judikatury, odborných článků, internetových zdrojů a samozřejmě i z odborné literatury. Jako důležité můžeme uvést monografie Mgr. Františka Emmerta - Dvojí občanství v českém právu, Státní občanství na území České republiky v minulosti a současnosti či monografii Mgr. Pavla Kandalce, Ph.D., LL.M. - Naturalizace v České republice.

Obsahově je diplomová práce členěna do pěti kapitol, které se vnitřně člení na další jednotlivé podkapitoly. K pochopení celého tématu je vhodné v první kapitole této práce nejprve seznámit čtenáře s pojmem státního občanství jako takového, tj. jeho definicí, znaky, teoretické pojetí i mezinárodněprávní význam.

Druhá kapitola je věnována stručnému historickému vývoji státoobčanského vztahu na území ČR. Genezi právní úpravy institutu státního občanství na území našeho státu můžeme rozdělit do šesti období, tj. právní

úpravy před rokem 1918, v letech 1920 až 1948, 1949 až 1968, 1969 až 1989, po roce 1989 a od roku 1993. Základem pro tuto část práce je převážně odborná literatura.

Třetí až pátá kapitola je zaměřena jak na hmotně-právní, tak i na procesně-právní aspekty současné právní úpravy státního občanství v ČR s použitím převážně právních předpisů ČR jako zdrojů. Třetí kapitola čtenáře stručně seznámí s jednotlivými způsoby nabývání státního občanství ČR podle platné právní úpravy.

Čtvrtá kapitola je hlavním těžištěm této diplomové práce. V jejím úvodu si podrobně rozebereme jednotlivé podmínky pro udělení českého státního občanství, které jsou základním předpokladem pro kladné rozhodnutí v této věci včetně možnosti jejich prominutí. Dále následuje podrobný popis průběhu správního řízení o udělení českého státního občanství, počínaje žádostí a konče meritorním rozhodnutím, popř. užitím opravných prostředků. Součástí je i zvláštní úprava zjednodušeného procesu udělování státního občanství ve specifických případech. Tato část je sepsána převážně podle zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, jeho důvodové zprávy, judikatury a internetových článků a monografie P. Kandalce.

Pátá kapitola se zabývá pozbýváním státního občanství, které je s účinností nového zákona (zakotvením principu dvojího či vícenásobného státního občanství) umožněno pouze na základě závazného projevu vůle fyzické osoby.

Závěr této práce je věnován pohledu ze strany skutečných žadatelů o udělení českého státního občanství.

1. Státní občanství

Státní občanství je jedním z pojmových znaků každého moderního státu. Existence státu bez vlastních občanů by byla nemožná. Současná koncepce pojmu státního občanství se začala postupně vytvářet od konce 18. století v rámci příprav velkých kodifikací soukromého práva, kdy bylo zapotřebí vymezit postavení cizinců. Došlo tak k odlišení občanů, tj. fyzických osob, které jsou ve zvláštním vztahu ke státu a mají plný rozsah práv a povinností, a těch, kteří takové postavení nemají.¹

Státní občanství obecně chápeme jako určitý trvalý svazek mezi konkrétním státem a fyzickou osobou, přičemž mezi těmito subjekty vznikají určitá vynutitelná práva a povinnosti:

- **práva občana** - právo na pobyt na území státu, aktivní a pasivní volební právo, právo na diplomatickou ochranu, právo na hmotné zabezpečení, ochranu zdraví, poskytnutí vzdělání, vlastnické právo a způsobilost k právním úkonům, která se řídí normami státu, kterého je fyzická osoba občanem;
- **povinnosti občana** - obrana státu, věrnost státu, dodržování právních předpisů státu i mimo jeho území a výkon funkcí, ke kterým je povolán.

Dle profesora J. Filipa² může být na pojem státního občanství nahlíženo podle právní povahy jako na:

- **právní vztah**. Tato koncepce je odvozena od původního poddanského vztahu a později od teorie společenské smlouvy a klade důraz zejména na vymezení vzájemných práv a povinností jedince a státu (prosazuje zejména Francii, Španělsko, Švýcarsko);
- **právní stav**. Tento přístup vysvětluje občanství jako právní status jedince, ze kterého plynou určitá práva a povinnosti, není podstatné která, jelikož se mohou stále měnit, aniž to může jedinec bezprostředně ovlivnit. Určitá práva a povinnosti nabývá jedinec právě proto, že se v určitém konkrétním stavu nachází. V souvislosti s tím vzniká zvláštní, časově trvalý, místně neomezený a zpravidla násilím nezrušitelný vztah fyzické osoby ke státu (USA, Itálie);

¹ FILIP, Jan; SVATONĚ, Jan; ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Státověda: učebnice pro bakalářské studium. 3. nezměněné vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, s. 91.

² FILIP; SVATONĚ; ŠIMÁČKOVÁ, 2015, op. cit., s. 93.

- **zvláštní subjektivní právo.** Podle tohoto pojetí vzniká fyzické osobě na nabytí nebo zachování státního občanství právní nárok. Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 v čl. 15 zakotvila právo každého na státní příslušnost, jež nesmí být proti své vůli zbaven, ale může ji změnit.

Je důležité důsledně rozlišovat státní občanství od pojmů národnost a státní příslušnost. Národností se rozumí příslušnost osoby k určitému společenství, které vzniká na základě společné historie, společné kultury a společného území. Dle čl. 3 odst. 2 Listiny má každý právo svobodně rozhodovat o své národnosti a zakazuje se jakémoliv ovlivňování a nátlak na osobu směřující k odnárodnění.³ „*Státní příslušnost je pojem širší než pojem státní občanství, státní příslušnost se může vázat i k právnickým osobám (např. obchodní společnost), k lodím nebo k letadlům. Státní občanství může mít ovšem pouze fyzická osoba.*“⁴

1.1. Definice pojmu státního občanství

V současnosti český právní řád nezná legální definici pojmu státního občanství. Zákon ČNR č. 40/1993 Sb., 337/1993 Sb., 14/1995 Sb. a 139/1996 Sb. obsahuje pouze definici státního občana, nikoli pojmu státního občanství. K jeho objasnění tak slouží převážně právní nauka, odborná literatura a soudní judikatura.

Ministerstvo vnitra ČR přebírá definici vyslovenou v rozsudku Nottebohm⁵ jako úzký, trvalý a faktický vztah fyzické osoby a státu, který je dán

³ GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ, Petra; MORÁVKOVÁ, Jitka. Statusové věci občanů. Praha: ASPI, a. s., 2009, s. 178.

⁴ GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ; MORÁVKOVÁ, 2009, op. cit., s. 178.

⁵ Frederick Nottebohm, původně německý občan se v roce 1905 přestěhoval do Guatemaly, kde trvale pobýval a podnikal (stále udržoval obchodní styky s Německem). Roku 1939 navštívil Evropu a požádal o naturalizaci v Lichtenštejnsku (neutrální stát), aby v době války získal status neutrálního občana. Získává občanství (tím ztrácí své původní německé) a roku 1940 se opět vrací do Guatemaly. O rok později Guatemala vstoupila do války s Německem a Nottebohm byl skrze své německé občanství jako „nepřátelský cizinec“ vězněn, zbaven majetku a po propuštění donucen opustit Guatemalu a vrátit se do Lichtenštejnska. Roku 1951 Lichtenštejnsko zahájilo výkon diplomatické ochrany nad svým státním občanem a požadovalo restituci a kompenzaci od Guatemaly. Dle Lichtenštejnska Guatemala porušila mezinárodní právo, a proto se obrací s žalobou proti na MSD. Dle Guatemaly neexistuje vazba mezi státem a panem Nottebohmem a odmítá tak respektovat jeho lichtenštejnské občanství. Nottebohm nadále zachovával rodinné a obchodní zájmy v Německu a jeho žádost o naturalizaci byla ryze účelová. MSD vyslovil právo každého státu na upravení podmínek udělování státního občanství vnitrostátními právními předpisy, ale respektování takového svazku je již otázkou mezinárodního práva. Soud stanovil požadavek opravdového a faktického občanství, uděleného na základě skutečného pevného svazku mezi státem a jedincem (genuine link), při jehož posuzování je nutno přihlížet k různým okolnostem (bydliště, skutečné zájmy, rodinné vazby, plnění občanských povinností atd.) V tomto případě tedy vztah mezi Nottebohmem a Lichtenštejnskem nebyl opravdovým - nebyla splněna podmínka trvalého pobytu na území státu po dobu 3 let a byla motivována pouze osobním prospěchem a ochranou Lichtenštejnska - soud proto žalobu zamítl.

především plnou integrací dotčené osoby do společnosti, v daném státě charakterizovanou zejména vazbami rodinnými, sociálními, pracovními a dodržováním právního řádu státu, o jehož státní občanství taková osoba usiluje.⁶ „Podle praxe států, arbitrážních i soudních rozhodnutí a názoru odborníků, je občanství právní pouto (svazek), jehož základem je společenská příslušnost, skutečné spojení existence, zájmů a citů spolu s existencí recipročních práv a povinností.“⁷

Stání občanství je v publikaci JUDr. Černého a JUDr. Valáška definováno jako „osobní právní poměr určité fyzické osoby k určitému státu bez ohledu k podobnému faktickému poměru založenému pobytem nebo bydlištěm v daném státu“.⁸

Z nálezu Ústavního soudu České republiky pak vyplývá tato definice: „Z obecného hlediska lze státní občanství definovat jako časově trvalý, místně neomezený právní vztah fyzické osoby a státu, který je proti vůli fyzické osoby zpravidla nezrušitelný, na jehož základě vznikají jeho subjektům vzájemná práva a povinnosti spočívající zejména v právu fyzické osoby na ochranu ze strany státu na jeho území i mimo něj, v právu pobytu na jeho území a na právu účasti na jeho správě veřejných záležitostí. Povinností občana je především věrnost státu, závazek k jeho obraně, výkon určitých funkcí, ke kterým je povolán, a dodržování právních předpisů státu i mimo jeho území. Konkrétní obsah státního občanství je určen zákonodárstvím jednotlivého svrchovaného státu.“⁹

S pojmem státního občanství se můžeme setkat i v mezinárodním právu. Čl. 2 Evropské úmluvy o občanství uzavřené ve Štrasburku 6. listopadu 1997 hovoří, že „státní občanství znamená právní svazek mezi osobou a státem a neoznačuje etnický původ osoby.“

1.2. Znaky státního občanství

Z pojmu státního občanství můžeme vyvodit jeho typické znaky:

⁶ ROZUMEK, Martin. Nabývání státního občanství ČR udělením aneb Na cestě od absolutní správní úvahy ke standardnímu správnímu řízení. Bulletin advokacie, roč. 2007, č. 10, s. 39.

⁷ Rozsudek MSD *Nottebohm Case*, Lichtenstein vs. Guatemala. Second Phase, I. C. J. Reports, 1955.

⁸ ČERNÝ, Václav; VALÁŠEK, Miloš. České státní občanství: Ucelený výklad právních předpisů upravujících státní občanství České republiky v návaznosti na státní občanství ČSR, ČSSR a ČSFR. Praha: Linde Praha, a. s., 1996, s. 15.

⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 9/94.

- **časovou a územní trvalost vztahu fyzické osoby a státu** - k pozbytí státního občanství může dojít pouze na základě výslovného projevu vůle občana, který tím nabývá státního občanství cizího státu;
- **veřejnoprávní výlučnost** - která netrpí a nerespektuje existenci obdobného právního vztahu;
- **personalitu** - projevující se v personální výsosti státu, kdy pouze stát může výlučně určovat určitá práva a povinnosti svých občanů bez ohledu na to, kde se nacházejí;
- **bezprostřednost** - tj. nenahraditelnost státního občanství jiným vztahem k vrchnosti, obci atd.;
- **efektivitu** - představuje nárok na účinnou ochranu ze strany státu, které se občan státu může dovolat, a dále efektivní vazbu jedince ke státu - tj. existencí vzájemných práv a povinností (pobytem, placením daní apod.);
- **rovnost** - toto vyjadřuje, že všichni občané mají stejná práva a povinnosti bez ohledu na způsob nabytí státního občanství.¹⁰

1.3. Mezinárodněprávní význam pojmu státního občanství

Právní úprava institutu státního občanství je z největší části ponechána na kompetenci jednotlivých států, které samy určují podmínky nabývání a pozbývání státního občanství a další obsah tohoto institutu. Při této činnosti jsou omezeny úpravou na úrovni práva mezinárodního a mají povinnost respektovat jak právo smluvní, tak i obecně platné.

První pokus o shrnutí úpravy státního občanství v mezinárodním právu je spjat s Konvencí o některých otázkách vztahujících se ke kolizím zákonů a občanství uzavřenou v Haagu v roce 1931. Ustanovení tzv. Haagské úmluvy, ačkoliv nikdy nevstoupila v platnost, se brzy etablovalo v obecně uznávané normy mezinárodního práva.¹¹ Čl. 1 zakotvuje, že je věcí každého státu určit, kdo jsou jeho občané.¹²

¹⁰ FILIP, Jan; SVATOŇ Jan; ZIMEK Josef. Základy státovědy. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004, s. 122.

¹¹ EMMERT, František. Dvojití občanství v českém právním řádu. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 4.

¹² čl. 1 Haagské úmluvy o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930 (dále jen „Haagské úmluvy“).

Základní zásadu pro nabývání státního občanství zakotvila Všeobecná deklarace lidských práv v čl. 15: „každý člověk má právo na státní občanství“; „nikdo nemůže být svévolně zbaven svého státního občanství ani práva na změnu státního občanství“.

Dalšími významnými mezinárodněprávními úmluvami jsou:

- Úmluva o státním občanství vdaných žen z roku 1957, která zrovnoprávňuje postavení žen při uzavírání sňatku a neváže tak státní občanství ženy na státní občanství muže,
- Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace z roku 1965, která v čl. 5 písm. d) bod 3 zakazuje vázat státní občanství na rasu,
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, jehož čl. 24 odst. 3 určuje právo dítěte na občanství,
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979, jehož čl. 9 hovoří o diskriminaci žen v otázce státního občanství,
- Úmluva o právech dítěte z roku 1989, dle které musí být na základě čl. 7 každé dítě po narození registrováno a má právo na jméno, státní příslušnost, popř. právo znát své rodiče a právo na jejich péči,
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, jejíž protokol č. 4 stanovuje zákaz vyhoštění státních občanů,
- Úmluva o omezení případů bezdomovectví z roku 1961, která stanoví obecné povinnosti stran úmluvy k omezení případů bezdomovectví (nezávazná úprava pro ČR),
- Evropská úmluva o státním občanství z roku 1997 upravující otázky dvojího občanství.¹³

Tyto mnohostranné smlouvy doplnila i řada dvoustranných smluv zabývajících se převážně otázkami dvojího státního občanství. To v minulosti odpovídalo potřebám zamezení bipolaritismu. V období první republiky byla uzavřena smlouva se Spojenými státy americkými, jejímž obsahem byla ztráta občanství jednoho smluvního státu při současném nabytí občanství státu druhého. Podobných smluv přibýlo hlavně po válce se státy Sovětského svazu. Nyní mají

¹³ FILIP, Jan; SVATONĚ, Jan. Státověda. 5. vyd. Praha: Wolter Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 174-175.

tyto úmluvy pouze význam pro zkoumání, kdo jaké občanství v době jejich platnosti nabyl či pozbyl.

- Úmluva mezi ČSR a SSSR o úpravě státního občanství osob s dvojitým státním občanství z roku 1957 (stále účinná vyjma čl. 5),
- Smlouva mezi ČSSR a SSSR o zamezení dvojího státního občanství z roku 1980 (stále účinná se změnami),
- Úmluva o naturalizaci mezi Československem a Spojenými státy americkými z roku 1928 (účinná do roku 1997),
- Úmluva mezi ČSSR a Maďarskou lidovou republikou o úpravě některých otázek státního občanství z roku 1960 (účinná do roku 1996),
- Úmluva mezi ČSSR a Polskou lidovou republikou o úpravě otázek týkajících se dvojího státního občanství z roku 1965 (účinná do roku 2001),
- Smlouva mezi ČSSR a Mongolskou lidovou republikou o úpravě dvojího státního občanství z roku 1984 (účinná do roku 2005),
- Smlouva s NDR o úpravě dvojího státního občanství z roku 1973 (účinná do roku 1990),
- Smlouva s Bulharskem o úpravě dvojího státního občanství z roku 1974 (účinná do roku 1995)

Význam pro státní občanství mělo i přistoupení ČR k EU v roce 2004. Právo Evropské unie problematiku nabývání a pozbývání státního občanství neupravuje, ale respektuje vnitrostátní úpravu každého členského státu a pojí s ním i unijní občanství, tj. že každý státní občan členského státu EU má současně i unijní občanství - z toho vyplývá, že občanství EU nenahrazuje státní občanství jako takové, ale pouze ho doplňuje. Toto propojení zakotvila v roce 1993 Smlouva o Evropské unii, tzv. Maastrichtská smlouva (doplněna o Amsterodamskou smlouvu). Právní úprava týkající se státního občanství je pak výslovně upravena v čl. 20 až 25 Smlouvy o fungování Evropské unie a čl. 9 až 11 Smlouvy o Evropské unii.

1.4. Dvojí a vícenásobné státní občanství

Možnost upravit si vlastní podmínky nabývání a pozbývání státního občanství každým státem samostatně vytváří zpravidla situace, kdy se osoba stává

občanem dvou či více států zároveň (tj. bipolita/bipatrída), nebo v opačném případě není občanem žádného státu (tj. apolita/apatrída).

Dříve bylo na tuto problematiku nahlíženo jako na nežádoucí, avšak postupem času došlo k uvolnění poměrů i v těchto otázkách. „*Ve světě, v němž padají hranice a nastoluje se svoboda pohybu lidí, zboží a jiných hodnot, je nutno se vznikem dvojího občanství počítat. Státní občanství je svazkem veřejnoprávním, jenž se formuje pod vlivem okolností, které nejsou určovány svobodnou vůlí jednotlivce. Většinou jsou determinovány umístěním jednotlivce (narozením, přesídlením). (...) Jejich loajalita k zemi původu zůstává nezmenšena složením přísahy státu, v němž se usídlili a jehož občanství nabyli.*”¹⁴

Dvojí či vícenásobné občanství nejčastěji vzniká:

- pokud se dítě narodí rodičům, z nichž každý má odlišné státní občanství a právní úprava obou států v otázce nabývání státního občanství uplatňuje princip *ius sanguinis*, tj. právo krve, kdy stát přiznává stejné státní občanství dětem narozeným jeho státním občanům,
- pokud se dítě narodí na území státu a současně jeho právní úprava připouští použití zásady *ius soli*, tj. právo půdy,
- naturalizací, pokud to dovoluje právní úprava států,
- sňatkem (nebo narozením dítěte) dochází k nabytí státního občanství jednoho z manželů po druhém, pokud této situaci nebrání právní řády zúčastněných států.¹⁵

Od klasického dvojího (vícenásobného) státního občanství je třeba odlišit dvojí státní občanství ve federaci, kdy se osoba stává jak občanem federativního státu, tak federace jako takové. V tomto případě nejsou státní občanství postavena na roveň, ale jedno se odvozuje od druhého.¹⁶

Česká republika, jako většina evropských zemí, nevyžaduje české státní občanství jako jediné výlučné, ale naopak připouští vznik dvojího či vícenásobného státního občanství.

¹⁴ PĚCHOTA, Vratislav. Otázky dvojího státního občanství ve světle československo-americké smlouvy z roku 1928 a amerického práva, Právník, 1995, č.7., s. 659-676.

¹⁵ EMMERT, 2014, op. cit., s. 14.

¹⁶ VALÁŠEK, Miloš; KUČERA, Viktor. Státní občanství – komentář - zákon o nabývání a pozbytování státního občanství České republiky a vybrané související právní předpisy a mezinárodní dokumenty (podle stavu k 1. 9. 2006). Praha: Linde a.s.. 2006, s. 18.

1.5. Osoby bez státní příslušnosti

Osoby bez státní příslušnosti (tj. bezdomovci, apolité či apatridé) jsou osoby, které nejsou občany žádného státu, a tedy nemohou mít určitá práva a povinnosti, které se k tomuto státoobčanskému poměru váží. Bezdomovci se narozením stávají např. děti osob bez státního občanství, narozené nebo nalezené na území státu, který uplatňuje nabytí státního občanství zásadou *ius sanguinis*. Osoba může své státní občanství pozbyt i po dobu života, aniž by přitom získala občanství jiné.¹⁷

Tento stav je ve společnosti brán jako nežádoucí, a je proto otázkou i mezinárodního práva. Již Organizace spojených národů v čl. 15 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 zakotvila, že nikdo nesmí být svévolně zbaven svého státního občanství. „*Mezinárodní návrhy na řešení bezdomovectví obsahují zpravidla tyto zásady:*

- a) *dítě, které by při narození nenabýlo žádného státního občanství, stává se občanem státu, v němž se narodilo;*
- b) *rovněž i dítě neznámých rodičů a místa narození se stává občanem státu, na jehož území bylo nalezeno;*
- c) *ztráta státního občanství má nastat jedině za předpokladu, že zároveň nabývá dotyčná osoba jiného státního občanství;*
- d) *při postoupení státního území jsou zúčastněné státy povinny zajistit smlouvou státní občanství jeho obyvatel;*
- e) *spory o státním občanství by měl rozhodovat zvláštní mezinárodní soud.*“¹⁸

Jako další důležité dokumenty v právní úpravě postavení bezdomovců můžeme zmínit Úmluvu o právním postavení osob bez státní příslušnosti, přijatou roku 1954 na diplomatické konferenci OSN, nebo Úmluvu o omezení případů bezdomovectví z roku 1961.

¹⁷ VALÁŠEK, 2006, op. cit., s. 22.

¹⁸ ČERNÝ; VALÁŠEK, 1996, op. cit., s. 31.

2. Vývoj institutu státního občanství v Českých zemích

V této kapitole se zaměříme na historický vývoj právního institutu státního občanství na území ČR. Pojem svrchovanost státu v sobě zahrnuje i právní úpravu státního občanství, proto je záležitostí každého jednotlivého státu, aby si vymezil, kdo je občanem a za jakých podmínek se občanem stát může.¹⁹ Hlavním pramenem upravujícím státní občanství je právní úprava ve formě zákona o státním občanství a dalších pouze doplňujících zákonů.²⁰

2.1. Právní úprava státního občanství před rokem 1918

Vývoj právního institutu státního občanství na našem území začíná již za Rakouska-Uherska, kdy tzv. císařským patentem č. 946/1811 vstoupil v platnost Všeobecný zákoník občanský - AGBG²¹. Jeho díl první o osobních právech obsahoval v §§ 28 až 32 institut státního občanství, z čehož můžeme dovodit, že na státní občanství se pohlíželo jako na záležitost osobního statusu.

Dle AGBG „*plného požívání občanských práv nabyvá se státním občanstvím*” - ustanovení § 28 výslovně zakotvovalo nabytí státního občanství narozením dle principu *ius sanguinis*. Tento postup se užívá v českých zemích dodnes. Další §§ 29 a 30 upravovaly otázku současného pojmu naturalizace, tedy způsob nabytí rakouského státního občanství cizinci po dobu života. *“Cizinci nabyvají rakouského státního občanství nastoupením veřejné služby; desetiletým nepřetržitým bydlištěm (...) pod podmínkou, že cizinec po tuto dobu nevalil na sebe žádného trestu pro zločin.”*²² Stanovenou lhůtu bylo možno prominout tzv. propůjčením občanství. Politické úřady přihlížely zejména k majetku, výdělečné činnosti a morálnímu kreditu žadatele o státní občanství.²³ Samotný § 32 AGBG výslovně odkazuje v otázce pozbývání státního občanství na úpravu ve vystěhovaleckých zákonech.

Právní úpravu zabývající se státním občanstvím doplňovaly Vystěhovalecký patent²⁴, Dekret dvorského kancléře z roku 1833, Úmluva o

¹⁹ FILIP; SVATOŇ, 2011, op. cit., s. 173.

²⁰ EMMERT, František: Státní občanství na území České republiky v minulosti a současnosti. Praha: Leges, 2016, s. 11.

²¹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., Všeobecný zákoník občanský (dále jen AGBG).

²² Srov. § 29 AGBG.

²³ Srov. § 30 AGBG.

²⁴ Císařský patent č. 2557/1832 Sb. z. s., Sběrka politických zákonů, svazek 61, číslo 34 a 122.

státním občanství mezi USA a Rakousko-Uherskem z roku 1871, Zákonný článek L/1879 o nabývání a ztrátě uherského státního občanství a Zákonný článek IV/1886 o naturalizaci hromadných repatriantů. Tyto dokumenty řešily otázky nabývání a pozbývání státního občanství a otázky související s rakousko-uherským vyrovnáním z roku 1867.²⁵

Je důležité zmínit provázanost tohoto institutu s domovským právem zakotveným Zákonem domovským z roku 1863. „*Každý občan státní má míti v některé obci právo domovské. Toto právo může mu však jen v jedné obci příslušet.*”²⁶ Domovské právo příslušelo pouze státním občanům, nikoliv cizincům a ovlivňovalo zvláště sociální práva, která s ním byla svázána.²⁷

Zákoník AGBG je historicky nejdéle přetrvávající normou upravující otázku nabývání státního občanství, která kdy platila na území ČR. Předpis zůstal fakticky v platnosti i po zániku rakouské monarchie a zůstal v právním řádu Československé republiky až do roku 1949, jelikož československé občanství bylo odvozeno právě od toho rakouského.²⁸ Zákoník AGBG je tedy pro český právní řád významný hlavně pro zakotvení základních principů právního institutu státního občanství.

2.2. Právní úprava státního občanství v letech 1920 až 1948

Československá republika vznikla 28. října 1918 po rozpadu Rakouska-Uherska. Vznikem republiky vznikla i samostatná úprava československého státního občanství tzv. sukcesí od rakouského a uherského státního občanství. Podmínky nabývání a pozbývání státního občanství byly do českého právního řádu recipovány zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého.²⁹ Současně po konci první světové války vznikaly mírové smlouvy, které upravovaly otázky státního občanství v několika státech. Dle ustanovení těchto smluv byli dosavadní rakousko-uhersí a němečtí státní občané přiděleni tzv. státům nástupnickým. Státy se rovněž zavázaly k zařazení těchto smluv do svých právních řádů jako ústavních zákonů.

²⁵ EMMERT, 2014, op. cit., s. 30.

²⁶ § 2 Říšského zákona č. 105, ze dne 3. prosince 1863, o právu domovském.

²⁷ EMMERT, 2016, op. cit., s. 21.

²⁸ EMMERT, 2014, op. cit., s. 30.

²⁹ EMMERT, 2014, op. cit., s. 32.

Jednalo se o tyto mírové smlouvy:

- Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Německem, podepsaná ve Versailles dne 28. června 1919,
- Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919,
- Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919,
- Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Maďarskem, podepsaná v Trianonu dne 4. června 1920.³⁰

Recipovaná právní úprava státního občanství byla zanedlouho doplněna Ústavní listinou Československé republiky (ústavní zákon č. 121/1920) a ústavním zákonem č. 236/1920 Sb., kterým se mění a doplňují dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání státního občanství a práva domovského v Republice československé. Ústavní listina Československé republiky přijatá Národním shromážděním v roce 1920 zakotvovala státní občanství jako „*jediné a jednotné*“ s tím, že „*podmínky nabývání, účinků a zániku státního občanství Československé republiky určuje zákon*“.³¹

Nabývání československého státního občanství bylo možné v těchto formách: narozením, sňatkem, udělením, legitimací dítěte, opcí, zvláštními úpravami a ze zákona. Ústavní zákon č. 236/1920 Sb. stanovil dvě formy nabytí československého občanství v návaznosti na výsledek mírových smluv. Ipso facto a bez formalit nabývaly československé státní občanství všechny osoby, které měly minimálně 10 let zpětně nepřetržitě bydliště či domovské právo na území nově vzniklého Československa - toto platilo rovněž i pro manželky a nezletilé děti těchto osob. Dále ipso facto nabývali československé občanství obyvatelé původního německého území, také všechny děti narozené na území nově vzniklého Československa a osoby s domovským právem či stálým bydlištěm. Československé občanství nabývali taktéž úředníci či zřizenci československého státu s domovním právem. K zamezení vzniku osob bez státní příslušnosti se československé občanství přiznávalo i osobám narozeným na území

³⁰ ČERNÝ; VALÁŠEK, 1996, op. cit., s. 42.

³¹ § 4 Ústavní listiny z roku 1920.

Československa, které narozením nenabývaly občanství jiného cizího státu.³² Nabytí československého občanství skrze opce byla možnost pro osoby, které z důvodu domovského práva nebo jejich pobytu měly užší vazby k jinému státu. Vlastním projevem vůle mohly svoji státní příslušnost změnit a přestěhovat se do Československa ve lhůtě 1 roku.³³

Důležitým zákonem v otázce státního občanství byl i zákon č. 152/1926 Sb., o udělení štátného občianstva československého niektorým osobám, který se vztahoval na obyvatele Slovenska a Podkarpatské Rusi.³⁴

Z obsahu československých právních předpisů, mezinárodních či mezistátních smluv a dohod přijatých v období vzniku Českoslovenka lze dovodit záměr, aby po vzniku Československa nabývali občané pouze jediné státní občanství a zamezilo se tak vzniku dvojího či dokonce vícenásobného občanství.³⁵

Okruh důvodů pro pozbývání československého státního občanství byl poměrně široký. Právní úprava obsahovala tyto formy:

- **vystěhování** - podle zákona o vystěhovalectví č. 71/1922, ve spojitosti s nabytím cizího státního občanství;
- **propuštění** - občanství ztrácely osoby na základě osvědčení o propuštění, které vydávaly okresní úřady podle obvodu domovské obce žadatele;
- **nepřítomnost** - bez úředního rozhodnutí pozbývaly občanství i osoby s domovským právem na Slovensku a v Podkarpatské Rusi na základě desetileté nepřítomnosti, když osoba pobývala nepřetržitě na území cizího státu bez potřebných dokladů či povolení;
- **legitimace dítěte** - občanství pozbývali nezletilí českoslovenští státní občané legitimovaní cizím státním příslušníkem;
- **sňatek** - podle zákona č. 102/1947 Sb. pozbyla československého občanství žena na základě sňatku s cizincem nebo bezdomovcem, výjimku tvořilo prohlášení neplatnosti manželství, kdy se žena opět stala československou občankou;

³² EMMERT, 2016, op. cit., s. 27-28.

³³ EMMERT, 2016, op. cit., s. 29.

³⁴ EMMERT, 2014, op. cit., s. 39.

³⁵ EMMERT, 2014, op. cit., s. 39.

- *opce* - podle mírových smluv po první světové válce nebo dle dohody mezi vládou Československé republiky a vládou SSSR o vzájemném přesídlení občanů;
- *jiné způsoby* - rezignací na československé občanství, přiznáním italského nebo polského státního občanství, naturalizací ve Spojených státech amerických, ústavním dekretem prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., Smlouvou o Zakarpatské Ukrajině či soudním rozsudkem.³⁶

Právní předpisy, která vznikaly na českém území v letech 1939 až 1945, nebyly československým právním řádem uznávány.³⁷ V období nacistické okupace bylo změněno československé občanství na protektorátní a postrádalo většinu dříve nabytých práv - proto nejsou právní předpisy z tohoto období pro probíranou problematiku podstatné.³⁸ Po konci 2. světové války se Československo vrátilo k předválečné právní úpravě doplněné o množství ústavních dekretů prezidenta Eduarda Beneše řešících otázku státního občanství.

2.3. Právní úprava státního občanství v letech 1949 až 1968

Nastolení komunistického režimu v únoru roku 1948 s sebou přineslo změny i v otázkách státního občanství. Nová právní úprava navazovala na předešlou a zaručovala již nabytá občanská a politická práva. Důležitým dokumentem byla druhá Ústava Československa, do které byl z předcházející Ústavy převzat princip jednotného a jediného státního občanství. „*Podmínky, za jakých se nabývá a pozbývá státního občanství, stanoví zákon.*”³⁹ Cílem připravovaných právních předpisů tak bylo úplné vyloučení vzniku dvojího či vícenásobného státního občanství.

Nově byl přijat zákon o nabývání a pozbývání státního občanství č. 149/1949 Sb., který neodkazoval na rakousko-uherské právní normy. Na základě ustanovení § 1 ods. 2 Ústavy „*Muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a*

³⁶ ČERNÝ; VALÁŠEK, 1996, op. cit., s. 62-71.

³⁷ Právní předpisy vydané v období od 30. 9. 1938 do 8. 5. 1945 byly prohlášeny za neplatné ústavním dekretem č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku.

³⁸ EMMERT, 2016, op. cit., s. 61-62.

³⁹ § 165 ods. 2. ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky (dále jen „ústavní zákon č. 150/1948 Sb.“).

hodnostem,⁴⁰ byla zakotvena zásada nabývání státního občanství narozením na území Československé republiky po otci a nově i po matce.⁴¹ V případě narození dítěte mimo území Československa byly podmínky přísnější. Dalším způsobem nabývání státního občanství byl sňatek cizince s československým státním občanem, přičemž nabytí nebylo automatické, ale vyžadovalo souhlas krajského národního výboru.⁴²

Zákon nově omezil nabývání občanství na základě principu *ius soli*. Občanství nabývalo každé dítě nalezené na území Československa, jehož jiné občanství nebylo známé. Změny nastaly i v případě naturalizace. Byla uvolněna zákonná lhůta pobytu na území z deseti na pět let a podmínku vzdání se dosavadního státního občanství bylo možno prominout z důvodu zvlášť zřetele hodného. V praxi ovšem úřady bez výjimky trvaly na propuštění z původního státního svazku.⁴³

Zákon stanovil tři formy pozbývání státního občanství⁴⁴:

- **sňatkem** - žena automaticky pozbývala státní občanství sňatkem s cizincem, pokud podle právní úpravy vlasti manžela nabývá po něm státní příslušnosti;
- **propuštěním** - na vlastní žádost občana;
- **odnětím** - rozhodnutím ministerstva vnitra ztrácela státní občanství osoba, která „*vyvíjela nebo vyvíjí činnost státu nepřátelskou, nezákonně opustila území Československé republiky, nevrátí se do vlasti do stanovené lhůty, nebo má ještě jinou státní příslušnost*“. Toto odnětí státního občanství ovšem bylo v rozporu čl. 15 Všeobecné deklarace lidských práv.⁴⁵

Zákon č. 194/1949 Sb. byl v roce 1953 doplněn zákonem č. 34/1953 Sb., jímž některé osoby nabývají československé státní občanství⁴⁶, který umožňoval kolektivní navrácení státního občanství osobám německé národnosti, pokud byly v době účinnosti trvale usazeny na území Československé republiky. Druhým

⁴⁰ § 1 odst. 2 ústavního zákona č. 150/1948 Sb.

⁴¹ § 1 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání státního československého občanství (dále jen „zákon č. 194/1949 Sb.“).

⁴² § 2 zákona č. 194/1949 Sb.

⁴³ EMMERT, 2014, op. cit, s. 46-47.

⁴⁴ §§ 5-7 zákona č. 194/1949 Sb.

⁴⁵ Všeobecná deklarace lidských práv. b.m.: Společnost pro lidská práva, 1968, čl. 15 „1) Každý má právo na státní příslušnost. 2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit“.

⁴⁶ Toto se týkalo zejména osob, kterým nebylo vráceno československé občanství - viz Ústavní dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti maďarské a německé.

doplňkem byl zákon č. 72/1958 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství. Tímto zákonem bylo navraceno státní občanství osobám maďarské národnosti.⁴⁷

Roku 1962 byla přijata Úmluva o státním občanství vdaných žen, která znemožnila automatické pozbývání státního občanství sňatkem ženy s cizím státním příslušníkem.⁴⁸

2.4. Právní úprava státního občanství v letech 1969 až 1989

Ústavním zákonem č. 143/1968 Sb., o československé federaci byla Československá socialistická republika přeměněna na federaci dvou socialistických republik - České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Novelizace Ústavy měla zásadní vliv i na vznik institutu republikového občanství. „*Státní občan každé z obou republik je zároveň státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky.*“⁴⁹

Nová právní úprava státního občanství byla zakotvena v zákoně č. 165/1968 Sb., o zásadách nabývání a pozbývání státního občanství, který stanovil pravidla pro občanství republikové a od něj odvozené občanství federativní. Důležité bylo, aby žádný dosavadní občan pobývajících na území státu i v cizině nepřišel o své nabyté občanství a zároveň aby se nikdo nemohl stát občanem obou republik. Navzdory tomu, že československého občanství nebylo možno nabyt bez republikového, z hlediska mezinárodního však bylo uznávané pouze občanství československé, jelikož subjektem mezinárodního práva byla výlučně Československá socialistická republika.⁵⁰

Na federativní zákon č. 165/1968 Sb. navázaly zákony obou republik, které se svým obsahem od tohoto zákona nikterak nelišily. Jednalo se o zákon Slovenské národní rady č. 206/1968 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství Slovenské socialistické republiky a zákon České národní rady č. 39/1969 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České socialistické republiky.⁵¹

⁴⁷ EMMERT, 2016, op. cit., s. 104-105.

⁴⁸ Úmluvu inkorporovala do československého právního řádu vyhláška ministra zahraničních věcí č. 72/1962 Sb.

⁴⁹ čl. 5 ods. 1 zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci (dále „zákon č. 143/1968 Sb.“).

⁵⁰ EMMERT, 2014, op. cit., s. 51-53.

⁵¹ EMMERT, 2014, op. cit., s. 52.

V roce 1970, ústavní zákon č. 125/1970 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, navrátíl do právního řádu zásadu jednotného občanství.

Většina zásad nabývání a pozbývání státního občanství zůstala až na výjimky od předchozí právní úpravy nezměněna. Změnilo se např. ustanovení o nabývání státního občanství u dětí narozených mimo území státu, kde nově stačilo československé státní občanství pouze u jednoho z rodičů. Jako další důležitý bod můžeme zmínit zachování občanství v případě sňatku s cizím státním příslušníkem.⁵² Právní úprava nově připouštěla pozbytí státního občanství pouze na žádost, nikoliv formou odnětí, jako tomu bylo dříve. Nicméně v období normalizace byl zákonným opatřením předsednictva ČNR č. 124/1969 Sb. doplněn zákon č. 39/1969 Sb. o ustanovení § 14a, kterým se zpět do právního řádu vrátilo odnětí jako forma pozbytí státního občanství.⁵³

2.5. Právní úprava státního občanství po roce 1989

Pád komunistického režimu zasáhl i institut státního občanství. Zákon č. 39/1969 Sb. byl nejprve doplněn federativním zákonem č. 88/1990 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství, a o pár měsíců později druhým zákonem č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Oba zákony představovaly nápravu bezpráví a vyrovnání se s předchozím nedemokratickým politickým režimem.

První z nich zrušil ex tunc veškerá rozhodnutí ministerstva vnitra o odnětí státního občanství a osoby, kterým bylo státní občanství odňato, se ex nunc považují za osoby propuštěné ze státního občanství. Současně upravil způsob znovunabytí československého státního občanství u vymezeného okruhu osob či možnost svým projevem vůle si takové občanství ponechat.⁵⁴ Účelem druhého zákona bylo zrušit ex tunc všechny odsuzující soudní rozhodnutí vyhlášená v období mezi roky 1948 až 1965 ukládající jako vedlejší trest ztrátu československého státního občanství.⁵⁵

⁵² EMMERT, 2014, op. cit., s. 53-54.

⁵³ EMMERT, 2014, op. cit., s. 54-55.

⁵⁴ Čl. 2 zákona č. 88/1990 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství.

⁵⁵ § 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci.

V roce 1991 došlo k novelizaci zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci a v čl. 5 byla zavedena zásada zákazu ztráty státního občanství. „*Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.*“⁵⁶ Tato zásada se později promítla i do textu nové české Ústavy z roku 1993.⁵⁷

2.6. Právní úprava státního občanství od roku 1993

Dne 1. 1. 1993 dochází ke vzniku samostatné České republiky, která se tak stává samostatným subjektem mezinárodního veřejného práva. V též den vstupuje v platnost také ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. Hlavním účelem zákona č. 40/1993 Sb. měla být nejen nová právní úprava státního občanství, ale rovněž vymezení osob s českým státním občanstvím k 1. lednu 1993 a ulehčení nabytí českého státního občanství slovenským příslušníkům pobývajícím v okamžiku rozdělení státu na území ČR.⁵⁸

„*Česká národní rada zákonem ze dne 29. 12. 1992 stanovila, že fyzické osoby, které byly ke dni 31. 12. 1992 státními občany České republiky, jsou od 1. 1. 1993 státními občany České republiky.*“⁵⁹ Z tohoto vyplývá, že české občanství vzniklo fakticky již vznikem československé federace. V praxi bylo mnohdy velice obtížné určit, ke kterému nově vzniklému státu je osoba příslušná. V období federace toto nemělo prakticky žádný význam, i občanský průkaz osoby uváděl pouze státní občanství československé, nikoliv občanství republikové. „*Mnohé rodiny až po rozpadu Československa zjistily, že jsou státoobčansky rozděleny, že manželé, sourozenci, a v některých případech i rodiče a děti mají rozdílné státní občanství.*“⁶⁰ Na tyto situace pamatoval zákon o státním občanství, který dával občanům možnost se svobodně rozhodnout, zda se stanou občany České či Slovenské republiky.

Zákon č. 40/1993 Sb. byl založen na zásadě jediného a jednotného státního občanství. V průběhu let prošel mnohými novelizacemi a modifikacemi v

⁵⁶ Čl. 5, ods. 3 zákona č. 143/1968.

⁵⁷ Čl. 12 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“).

⁵⁸ EMMERT, 2016, op. cit., s. 133.

⁵⁹ ČERNÝ; VALÁŠEK, 1996, op. cit., s. 99.

⁶⁰ VALÁŠEK; KUČERA, 2006, op. cit., s. 29.

souvislosti se změnami jiných právních předpisů. J. Filip institut státního občanství ČR stavil na těchto principech:

- princip nepřipustnosti apatristu (tj. bezdomovectví),
- princip vyloučení bipoilitismu (tj. dvojího občanství),
- princip zabezpečení jednotného státního občanství rodičů a dětí,
- princip individuálního nabývání a pozbývání státního občanství,
- princip výlučnosti státního občanství ČR,
- princip rovnosti občanů bez ohledu na způsob nabytí státního občanství.⁶¹

V roce 1999 byl vydán zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů, který umožňoval československým emigrantům znovunabytí státního občanství, které pozbyli v průběhu let 1948 až 1989 v důsledku uzavřených smluv o zamezení dvojího občanství.

V období do konce roku 2013 bylo možno nabýt české státní občanství:

- **narozením** – dítě nabývá státní občanství, pokud je alespoň jeden jeho rodič českým občanem nebo jsou-li rodiče apatridé a alespoň jeden z nich má trvalé bydliště na území ČR, kde se současně muselo dítě narodit;⁶²
- **osvojením** – státní občanství nabývá dítě, jehož osvojitelem je občan ČR dnem právní moci rozsudku o osvojení;⁶³
- **určením otcovství** – nemanželské dítě, jehož matka je cizinkou nebo osobou bez domova, nabývá státní občanství, pokud jeho otec je občanem ČR (dnem souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství, nebo dnem právní moci rozsudku o určení otcovství);⁶⁴
- **nalezením na území ČR** – fyzická osoba nalezená na území ČR nabývá státní občanství, pokud se neprokáže jiné její občanství;⁶⁵
- **prohlášením** – státní občanství nabývá každá fyzická osoba, která byla k 31. prosince 1992 státním občanem České a Slovenské Federativní Republiky, avšak fakticky toto občanství neměla;⁶⁶

⁶¹ FILIP, Jan. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. s. 32-35.

⁶² § 3 zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství. (dále jen „ZNPSO”).

⁶³ Srov. § 3a ZNPSO.

⁶⁴ Srov. § 4 ZNPSO.

⁶⁵ Srov. § 5 ZNPSO.

⁶⁶ Srov. § 6 ZNPSO.

- **udělením** – státní občanství uděluje Ministerstvo vnitra na základě žádosti cizince nebo apatridy, pokud žadatel splňoval tyto podmínky: nejméně pět let trvalý pobyt na území ČR, pozbytí dosavadního státního občanství, osoba v posledních pěti letech nebyla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, znalost českého jazyka, a plnění povinností pro pobyt a vstup cizinců na území ČR a povinnosti vyplývající ze zvláštních předpisů.⁶⁷

Pozbytí české státní občanství bylo možno těmito způsoby:

- **prohlášením** - státního občanství se mohla vzdát osoba, která byla trvale usazena v zahraničí a požívala i jiné státní občanství;⁶⁸
- **nabytím cizího státního občanství** - na základě výslovného projevu vůle.⁶⁹

Posledním vydaným zákonem upravující státní občanství na území ČR je zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a změně některých zákonů.

⁶⁷ Srov. § 7 ZNPSO.

⁶⁸ Srov. § 16 ZNPSO.

⁶⁹ Srov. § 17 ZNPSO.

3. Platná právní úprava státního občanství v České republice

Státního občanství České republiky z hlediska systematiky řadíme do práva veřejného a v jeho rámci zejména do **práva ústavního** (vztah jedince a státu, svrchovanost státu, předpoklad k výkonu funkcí, vztahy navenek), **správního** (evidence, řízení o udělení státního občanství, osvědčování občanství, doklady, obrana státu,), **trestního** (stíhání za porušení věrnosti státu, vlastizrada, trestné činy funkcionářů ČR, specifická válečná zrada), **finančního** (poplatky různého druhu - př. u nabývání, pozbývání a osvědčování státního občanství), **mezinárodního práva veřejného** (smlouvy s jinými státy v otázkách dvojího a vícenásobného státního občanství, právo na diplomatickou ochranu) a **mezinárodního práva soukromého** (k určení práva).⁷⁰

Právní úpravu státního občanství v ČR najdeme v normách různé právní síly. Základem je Ústava a Listina. Podle preambule Ústavy se občané ČR podílejí na budování, ochraně a rozvoji ČR a jsou si jako rovnoprávné a svobodné osoby vědomi svých povinností vůči druhým i vůči celku. Dále čl. 12 ods. 1 Ústavy ČR odkazuje na zákonnou právní úpravu státního občanství (jako odraz zásad zakotvených v mezinárodním právu), a čl. 12 ods. 2 téhož ústavního zákona zakotvuje, že „*nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství*“. V souvislosti s pojmem občan je možno zmínit např. i čl. 3 odst. 2 a 3, čl. 18, nebo čl. 19. Ústavy ČR.

Listina základních práv a svobod přímo stanovuje práva, která jsou spojena se státním občanstvím (tj. práva občanů ČR): **čl. 11 odst. 2** - některý majetek může být dle zákona pouze ve vlastnictví občanů ČR, **čl. 14 odst. 4** - právo svobodného vstupu na území ČR a zákaz nucení k opuštění vlasti, **čl. 20 odst. 2** - právo zakládat politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich, **čl. 21 odst. 1** - právo podílet se na správě veřejných věcí přímo, nebo svobodnou volbou svých zástupců, **čl. 21 odst. 4** - právo na přístup k voleným a jiným veřejným funkcím za rovných podmínek, **čl. 23** - právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, pokud je znemožněna činnost orgánů i použití zákonných prostředků, **čl. 25** - práva občanů národnostních a etnických menšin, **čl. 26 odst. 3** - právo na

⁷⁰ FILIP, 2002, op. cit., s. 20.

hmotné zajištění životních potřeb od státu, *čl. 30 odst. 1* - právo na hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci, i při ztrátě živitele, *čl. 31* - právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky, *čl. 33 odst. 2* - právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, popř. na vysokých školách, *čl. 33 odst. 4* - právo na pomoc státu při studiu.

Otázku státního občanství v současné době, na základě čl. 12 Ústavy ČR, komplexně upravuje zákon č. 86/2013 Sb., o státním občanství České republiky⁷¹ účinný od 1. ledna 2014. Tento právní předpis nahradil mnohokrát novelizovaný zákon ČNR č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky účinný od 1. ledna 1993 a současně také zrušil zákon č. 193/1999 Sb., o státním občanství některých bývalých československých státních občanů ve znění pozdějších předpisů. Hlavním cílem právní úpravy bylo naplnění Ústavy ČR: „vytvořit podmínky pro nabytí a pozbytí státního občanství České republiky a předejít vzniku případů bezdomovectví jako nežádoucího osobního statusu fyzických osob.“ Důvody, které vedly k přijetí nové právní úpravy, byly zejména: zohlednit členství ČR v EU a konečné uzavření nabývání státního občanství České republiky v souvislosti se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.⁷²

Hlavní změny nové zákonné úpravy jsou:

- nový způsob nabývání státního občanství České republiky – svěřením do náhradní péče na území ČR,
- omezení bezdomovectví – v případech dětí bezdomovců narozených na území ČR a osob nalezených na území ČR,
- upřesnění procesních pravidel řízení ve věcech státního občanství,
- dvojí způsob řízení o udělení státního občanství ČR – pro občany EU a Švýcarské konfederace a pro občany ostatních států,
- vznik dvojího či vícenásobného státního občanství – pro udělení státního občanství ČR se již nevyžaduje zánik dosavadního státního občanství.

Přípravu zákona provázela i nevole nevládních organizací pracujících s migranty. Kritikou prošla především ustanovení o nabývání státního občanství

⁷¹ Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „ZSO“).

⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, s. 49 (dále jen „důvodová zpráva“).

udělením, která dle jejich názoru ještě více zpříšňují podmínky pro cizince. Dle F. Emmerta je ale potřeba předpis hodnotit komplexně jako celek ve vzájemné provázanosti jeho jednotlivých ustanovení a ve srovnání s předchozí právní úpravou i právními úpravami platnými v jiných zemích, zejména státech EU, a rovněž v komparaci s celosvětovým trendem rozšiřování práv jednotlivce a omezování mocenské autority států nad jejich občany. Až následně lze posoudit, zda zákon přináší uvolnění práv jednotlivce, či naopak posiluje pozici státu.⁷³

Dalšími právními předpisy, které souvisejí s institutem českého státního občanství, jsou např.: zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, subsidiárně také zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů nebo zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (jako prostředek soudní ochrany). Dále pak zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (úprava osvojení, atd.), zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (úprava trvalého pobytu) a zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů.

Jako významné podzákoné právní předpisy můžeme zmínit např. vyhlášku Ministerstva vnitra č. 191/2014 Sb., o vzorech dokladů podle zákona o státním občanství České republiky, nebo vyhlášku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství České republiky.

3.1. Nabývání státního občanství České republiky

Podmínky nabývání státního občanství jsou stanoveny v právních předpisech jednotlivých států, popř. vyplývají z platných mezinárodních smluv. Dle zásady svrchované rovnosti se současně dbá na to, aby nedošlo k porušení stejných práv jiného státu. Čl.1 Haagské úmluvy o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930 hovoří takto: „*Je věcí každého státu stanovit svým zákonodárstvím, kdo jsou jeho občané. Toto zákonodárství musí být uznáno jinými státy za podmínky, že je v souladu s mezinárodními úmluvami v oboru státního občanství.*“

⁷³ EMMERT, František. Přináší nový zákon o státním občanství liberalizaci, nebo naopak posiluje mocenskou autoritu státu? *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 10, s. 343.

Obecně můžeme způsoby nabývání státního občanství rozdělit podle okolností, za kterých k nabytí dochází, a to na:

- **původní (originární)** - fyzická osoba takto získá občanství přímo od státu, ne v souvislosti s občanstvím jiné osoby (zpravidla udělení, nalezení na území státu, prohlášení);
- **odvozené (derivátní)** - fyzická osoba získá občanství v návaznosti na občanství jiné osoby (typicky narození, osvojení, uznání otcovství, zahrnutí do žádosti o udělení).⁷⁴

Další způsob členění je možný dle právně relevantních důvodů:

- **ze zákona;**
- **z mezinárodní smlouvy;**
- **z určené právní skutečnosti** (ius soli, ius sanguinis, při zahrnutí do žádosti rodičů nebo uzavřením sňatku);
- **z projevu vůle budoucího občana** (opce, prohlášení);
- **z projevu vůle státu** (udělené na žádost, navrácení občanství, rehabilitace).⁷⁵

3.1.1. Jednotlivé způsoby nabývání státního občanství České republiky

Způsoby nabývání státního občanství v ČR se řídí právní úpravou podle zákona č. 186/ 2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, účinného od 1. 1. 2014 a jsou jimi:

- *narození,*
- *určení otcovství,*
- *osvojení,*
- *nalezení na území ČR,*
- *v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče,*
- *prohlášení,*
- *udělení.*

3.1.1.1. Narození (Filiace)

Narození je základním a nejčastějším způsobem nabývání státního občanství. Z tohoto titulu se nabývá občanství nehledě na vůli jednotlivce.

⁷⁴ FILIP, 2002, op. cit., s. 36.

⁷⁵ FILIP, 2002, op. cit., s. 36.

Podle zásady *ius sanquinis* nabývá dítě narozením české státní občanství, je-li alespoň jeden z rodičů českým státním občanem⁷⁶, nehledě na místo narození, pohlaví rodičů ani jejich osobní stav. Dítě může získat dvojí, popř. i trojí státní občanství, pokud nabude cizí státní občanství po druhém z rodičů, popřípadě z důvodu místa narození.

České státní občanství nabývá dle zásady *ius soli* i dítě, které se narodí na území ČR, a které by se jinak stalo osobou bez státní příslušnosti, pokud oba jeho rodiče jsou bezdomovci a alespoň jeden z nich má v den narození dítěte na území České republiky povolen pobyt na dobu delší než 90 dnů.⁷⁷⁷⁸

3.1.1.2. Určení otcovství

Dalším způsobem, kterým lze nabýt české státní občanství, je určením otcovství.⁷⁹ Zákon rozlišuje tři druhy nabytí občanství touto formou.

V prvním případě nabývá dítě, jehož matka není státní občankou ČR, *ex lege* občanství dnem nabytí právní moci rozhodnutí soudu o určení otcovství státního občana ČR. V dřívější právní úpravě mohlo rozhodnutí soudu nahradit souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství.⁸⁰ Dle důvodové zprávy „*určení otcovství provedené soudem v rámci soudního řízení dává dostatečnou jistotu o tom, že soudem určený otec dítěte je jeho skutečným otcem a je tak možné bez dalšího z pouta mezi otcem, českým státním občanem, a dítětem odvodit nabytí českého státního občanství pro dítě*“.⁸¹

Druhý a třetí případ se odvozuje od pobytového režimu matky dítěte. Automaticky nabývá české státní občanství dítě, jehož matka je občankou EU, Švýcarské konfederace, nebo státu, který je vázán Dohodou o Evropském hospodářském prostoru, anebo má na území ČR trvalý pobyt, anebo je osobou bez státní příslušnosti, a to dnem souhlasného prohlášení rodičů o otcovství státního občana ČR. V případě, že matka dítěte je státní občankou zemí mimo EU a EHP, je zapotřebí otcovství doložit genetickou zkoušku formou znaleckého posudku.⁸²

⁷⁶ Srov. § 4 ZSO.

⁷⁷ Srov. § 5 ZSO.

⁷⁸ Oproti minulé právní úpravě byl „trvalý pobyt“ nahrazen přesně vymezenou délkou pobytu 90 dnů.

⁷⁹ Řízení o určení otcovství upravuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v § 417 - § 425.

⁸⁰ Srov. § 4 ZNPSO.

⁸¹ Důvodová zpráva k § 6 ZSO.

⁸² Srov. § 7 odst. 1 a 2 ZSO.

Vychází se z toho, že genetická zkouška bez jakýchkoliv pochybností potvrzuje biologické otcovství muže, který spolu s matkou činí souhlasné prohlášení o určení otcovství a nemohou tak vznikat pochybnosti o účelovosti souhlasného prohlášení o určení otcovství a dítě tak prostřednictvím svého takto potvrzeného otce, státního občana ČR, nabude české státní občanství.⁸³

Pokud k nabytí státního občanství nedojde automaticky jedním z výše uvedených způsobů, lze požádat o jeho udělení.⁸⁴

3.1.1.3. Osvojení

Dalším způsobem nabytí českého státního občanství ex lege je z titulu osvojení, které stojí na zásadě ius sanguinis. To nastává v situaci, kdy ke vzniku rodičovství dojde právní, nikoliv biologickou cestou. Dítě⁸⁵ nabývá státní občanství ČR dnem nabytí právní moci rozhodnutí orgánu ČR (soudu) o osvojení, je-li alespoň jeden z osvojitelů státním občanem ČR.⁸⁶

Zákon zavádí zcela nově mezinárodní prvek v případě osvojení dítěte rozhodnutím orgánu cizího státu. Pokud alespoň jedním z osvojitelů je státní občan ČR, nabývá dítě státní občanství ČR dnem nabytí právní moci rozhodnutí o uznání osvojení podle zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.⁸⁷

3.1.1.4. Nalezení

Jde o další způsob nabytí státního občanství, který uplatňuje princip ius soli. Dítě mladší 3 let, jehož totožnost je nezjistitelná a bylo nalezeno na území ČR, nabývá české státní občanství, pokud do 6 měsíců od jeho nalezení nevyjde najevo, že nabylo občanství nějakého jiného státu. V pochybnostech o dni nalezení dítěte rozhodne Ministerstvo vnitra.⁸⁸

V souladu s Evropskou úmluvou o státním občanství a Úmluvou o omezení případů bezdomovectví, které podávají definici nalezené fyzická osoba

⁸³ Důvodová zpráva k § 7 ZSO.

⁸⁴ Srov. § 28 ZSO.

⁸⁵ Dítětem je pro tento účel myšlena fyzická osoba mladší 18 let, pokud nenabyla plné svéprávnosti.

⁸⁶ Srov. § 8 ZSO.

⁸⁷ Srov. § 9 ZSO.

⁸⁸ Srov. § 10 ZSO.

jako „*nově narozené dítě*“, zákon oproti minulé právní úpravě razantně snížil věkovou hranici z 15 let na pouhé 3 roky.⁸⁹

3.1.1.5. Svěření do náhradní péče

Zcela nově zákon upravuje možnost nabytí státního občanství v souvislosti se svěřením dítěte do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče. Jedná se o dítě bez státní příslušnosti jak v den narození, tak v den získání občanství, které se narodí na území ČR a na tomto území se zdržuje v souladu se zákonem.⁹⁰ Nabytí českého občanství je spojeno s dnem právní moci rozhodnutí soudu o svěření do náhradní péče.⁹¹

Tato úprava by měla usnadnit budoucí výchovu dětí bezdomovců narozených na území ČR, jejichž rodiče se o ně odmítli postarat a přenechali je zejména k ústavní péči a následnému umístění do nových rodin.⁹²

3.1.1.6. Prohlášení (opce)

Dalším způsobem, jak lze nabýt české státní občanství, je prohlášení. Nový zákon rozšiřuje okruh osob, které mohou takto nabýt státní občanství. Občanství budou moci nabýt osoby, které pozbyly české nebo československé státní občanství z jakéhokoliv právního důvodu před účinností zákona o státním občanství, nejedná-li se o osoby, které pozbyly československé občanství na základě ústavního dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. nebo podle smlouvy mezi Československou republikou a SSSR o Zakarpatské Ukrajině.⁹³

Dále může prohlášením nabýt občanství bývalý československý státní občan, který měl před odchodem do ciziny trvalý pobyt na území ČR nebo ČSR, pokud současně není státním občanem Slovenské republiky.⁹⁴

Dalším okruhem jsou osoby, které k 31. prosinci 1992 byly státními občany ČSFR a následně se nestaly občany ani jedné z nově vzniklých samostatných republik.⁹⁵

⁸⁹ Důvodová zpráva k § 10 ZSO.

⁹⁰ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 326/1999“).

⁹¹ Srov. § 38 odst. 1 a 2 ZSO.

⁹² Důvodová zpráva k § 38 ZSO.

⁹³ Srov. § 31 odst. 1 ZSO.

⁹⁴ Srov. § 31 odst. 2 ZSO.

⁹⁵ Srov. § 32 ZSO.

Prohlášením se mohly stát občany ČR i osoby narozené v zahraničí v období mezi 1. říjnem 1949 a 7. květnem 1969, pokud alespoň jeden z rodičů byl ke dni jejich narození československým státním občanem a k 1. lednu 1969 se stal nebo by se k tomuto dni stal českým státním občanem.⁹⁶

Podle dalšího ustanovení může prohlášením získat české státní občanství osoba, které byl neoprávněně vydán doklad prokazující toto občanství. Důležité je, aby osoba byla v dobré víře, že je řádným občanem ČR, a její doklad o státním občanství nebyl ve lhůtě 10 let ode dne jeho vydání zrušen.⁹⁷

Zákon nově upravuje problematiku dětí přistěhovalců, které mohou prohlášením získat české státní občanství do 3. let od dosažení zletilosti, maximálně však ve lhůtě 1 roku od nabytí účinnosti zákona o státním občanství. Podmínky stanovené zákonem jsou: trvalý pobyt takové osoby, nejpozději od věku 10 let až do prohlášení se minimálně 2/3 této doby oprávněně zdržuje na území ČR a nebyla odsouzena pro trestný čin či provinění (ne pokud se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena).⁹⁸ Tento zjednodušený postup nabytí občanství je určen pro tzv. přistěhovalce druhé generace, kteří přijeli na území ČR se svými rodiči nebo se zde dokonce narodili a bývají tak již plně zařazeni do společnosti.

Posledním z případů nabytí české státní občanství prohlášením je svěřeni dítěte do náhradní péče.⁹⁹

⁹⁶ Srov. § 33 ZSO.

⁹⁷ Srov. § 34 ZSO.

⁹⁸ Srov. § 35 ZSO.

⁹⁹ Srov. § 36 ZSO.

4. Nabývání státního občanství České republiky udělením

Jedná se o originální a druhý nejčastější způsob nabývání státního občanství. Problematika udělování státního občanství je upravena v rozsáhlém znění v §§ 11 - 30 ZSO. Tato ustanovení obsahují jak úpravu hmotně-právní, tak i procesně-právní úpravu řízení ve věci udělení státního občanství ČR, která jako *lex specialis* popisuje určité odchylky od právní úpravy dle správního řádu.

O udělení rozhoduje Ministerstvo vnitra¹⁰⁰ na základě žádosti podané cizincem nebo bezdomovcem po splnění určitých předem zákonem daných podmínek. Je nutné zmínit, že některé podmínky je vzhledem k osobě žadatele možno prominout, současně ale žadateli nevzniká právní nárok na udělení, ani při splnění všech těchto podmínek. Vyloučení právního nároku je nově zakotveno v § 12 ZSO, avšak již dříve ho bylo možno dovodit z judikatury - např. Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 As 31/2002 – 33 ze dne 9. 1. 2004, usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 A 77/97 ze dne 29. 12. 1997 a dále nálezy Ústavního soudu ČR IV. ÚS 586/99 ze dne 8. 3. 2000 stanovily, že stát má nezadatelné právo rozhodnout, zda občanství žadateli udělí. Stanovené podmínky pro udělení občanství nemají ten význam, že by při jejich splnění muselo být uděleno a naopak při nesplnění uděleno být nemohlo. To ovšem nesmí znamenat libovůli, i v řízení o udělení státního občanství musejí být respektovány obecné zásady správního řízení, např. lealita, legitimní očekávání, rovnost účastníků apod.¹⁰¹

Zásadní změnou oproti minulé právní úpravě je vypuštění podmínky o vzdání se původního občanství žadatele, a to nejen u občanů EU, ale příslušníků všech zemí. Tímto se do právního řádu ČR zavedl princip dvojího občanství. *„Obavy z toho, že by nový zákon o udělení státního občanství kvůli zpřísněným podmínkám mohl citelně omezit počet úspěšných žadatelů, se nepotvrdily možná i z toho důvodu, že už neplatí zákaz dvojího občanství.“*¹⁰²

¹⁰⁰ Srov. § 11 ZSO.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k § 12 ZSO.

¹⁰² HEIDENHAIN, Stephan. Nabytí státního občanství České republiky. pravni prostor.cz [online]. ATLAS consulting spol. s r.o., publikováno 15. 2. 2017 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.praniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky>

4.1. Podmínky pro udělení českého státního občanství

Zákon stanovuje podmínky pro udělení státního občanství v ustanovení §§ 13 a 14. Základní předpoklad pro udělení spočívá v prokázání integrace žadatele do společnosti v ČR, a to zejména z hlediska rodinného (intenzita a počet rodinných a osobních vazeb žadatele na občany ČR), pracovního (uplatnění žadatele na trhu práce) nebo sociálního (zapojení do společenského života, přijetí kulturních tradic, podíl na fungování společnosti).¹⁰³ Podle F. Emmerta nutnost integrace a její pochopení lze dovodit z principu, že „*státní občanství je nejvyšším pobytovým statutem, který lze cizinci udělit, a plně ho tak zrovnoprávnit ve všech oblastech práva s ostatními občany*” a definice státního občanství jako „*trvalého právního svazku mezi fyzickou osobou a státem*”.¹⁰⁴ Je na uvážení Ministerstva, jak každou jednotlivou integraci posoudí, avšak z dikce zákona vyplývá, že k prokázání by mělo postačovat naplnění i pouze jednoho z předpokladů.¹⁰⁵

Ustanovení § 13 odst. 2 uvádí chování poškozující důležité zájmy státu - bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví, nebo majetkové hodnoty, pro které nelze udělit státní občanství.

Vedle výchozí integrace zákon stanovuje i taxativní výčet podmínek pro udělení občanství v ustanovení § 14. Úplnost výčtu potvrdila již před účinností stávajícího zákona judikatura Nejvyššího správního soudu. „*Při výkladu § 7 odst. 1 zákona o nabytí a pozbytí státního občanství není možno považovat výčet pěti podmínek za pouze demonstrativní, umožňující jejich rozšíření na základě volné úvahy správního orgánu. Naopak se jedná o výčet taxativní, rozšiřitelný jedině na základě jiného výslovného zákonného ustanovení.*“¹⁰⁶ „*Pojímat jej jako výčet demonstrativní by totiž ve svých důsledcích otevřelo prostor pro protiústavní libovůli v rozhodovací činnosti správního orgánu.*“¹⁰⁷

Na rozdíl od dřívější právní úpravy, která obsahovala pět nebo šest podmínek k udělení českého státního občanství, nový zákon jich představuje devět až deset. Dle názoru autorky se nejedná o zpřísnění či ztížení podmínek pro žadatele, ale spíše o ostřejší hranice pro rozhodovací praxi Ministerstva vnitra,

¹⁰³ Důvodová zpráva k § 13 odst. 1 ZSO.

¹⁰⁴ EMMERT, František. Přináší nový zákon o státním občanství liberalizaci, nebo naopak posiluje mocenskou autoritu státu? Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 10, s. 345 - 346.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k § 13 odst. 1 ZSO.

¹⁰⁶ Rozsudek NSS ze dne 31. 7. 2008, č. j. 2 As 55/2007-77.

¹⁰⁷ Rozsudek NSS ze dne 4. 5. 2006, č. j. 2 As 31/2005-78.

kteřá již před účinností ZSO s takovými požadavky pracovala i bez zákonného podkladu.

4.1.1. Podmínka tralého pobytu

Klíčovou podmínkou pro udělení státního občanství ČR je trvalý pobyt¹⁰⁸ žadatele podle ustanovení § 14 ZSO. Ke dni podání žádosti musí mít osoba bez státní příslušnosti nebo občan mimo země EU povolen trvalý pobyt alespoň po dobu 5 let.¹⁰⁹ V případě občana z členského státu EU, Švýcarska nebo státu, který je smluvní stranou Dohody o evropském hospodářském prostoru, postačí zkrácená doba 3 let.¹¹⁰ Důvod odlišné délky trvalého pobytu lze vyvodit zejména ze zcela jiného právního postavení občanů členských států Evropské unie, které jim umožňuje snazší integraci do společnosti v ČR (volný pobyt, volný pohyb pracovníků, aktivní a pasivní volební právo do obecních zastupitelstev, atd.).¹¹¹ Původ osoby a v souvislosti s tím i liberalizaci určitého okruhu osob minulá právní práva opomíjela.

V souladu s čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy o státním občanství podmínku pro udělení občanství splňuje též žadatel, kterému byl povolen trvalý pobyt a celková doba legálního pobytu (podle § 42 a násl. zákona o pobytu cizinců na našem území) dosahuje minimálně 10 let.¹¹² K usnadnění nabývání státního občanství s ohledem na čl. 6 odst. 4 písm. f) Evropské úmluvy o státním občanství je stanoveno, že do doby pobytu na území ČR (tj. 5 a 3 let) se započítává i jakákoliv doba, po kterou se žadatel oprávněně zdržoval na území ČR do dosažení věku 18 let.¹¹³

Podmínku trvalého pobytu jako takovou prominout nelze. Pokud má žadatel na území České republiky povolen trvalý pobyt, zákon pouze umožňuje prominutí délky trvalého pobytu, a to za splnění alespoň jedné z následujících podmínek:

- a) narodil se na území ČR,

¹⁰⁸ K povolení trvalého pobytu na území České republiky je vyžadován předchozí legální pobyt na území České republiky v délce pěti let, podle zákona č. 326/1999 Sb.

¹⁰⁹ Srov. § 14 odst. 1 písm. a) ZSO.

¹¹⁰ Srov. § 14 odst. 1 písm. b) ZSO.

¹¹¹ Důvodová zpráva k § 14 odst. 1 ZSO.

¹¹² Srov. § 14 odst. 1 písm. c) ZSO.

¹¹³ Důvodová zpráva k § 14 odst. 1 ZSO.

- b) je nebo byl státním občanem ČR nebo ČSR, popř. do roku 1968 státním občanem ČSR nebo ČSSR,
- c) alespoň jeden z jeho rodičů je českým státním občanem,
- d) po dosažení věku 18 let byl osvojen českým státním občanem,
- e) jeho manžel nebo registrovaný partner, se kterým pobývá ve společné domácnosti, je státním občanem České republiky (specifikace společného žití vylučuje žadatele, kteří uzavřeli pouze formální manželství),
- f) má povolen trvalý pobyt na území ČR z důvodů humanitárních, důvodů hodných zvláštního zřetele nebo pokud má ČR zájem na jeho pobytu na našem území,
- g) je ke dni podání žádosti mladší 18 let,
- h) je bezdomovcem nebo mu byl na území ČR udělen azyl, pokud platnost rozhodnutí o jeho udělení trvá.¹¹⁴

4.1.2. Podmínka faktického zdržování se na území ČR

Dalším nutným předpokladem pro integraci žadatele do společnosti je faktické nepřerušené trvání trvalého pobytu na území ČR alespoň v rozsahu jedné poloviny celkové doby pobytu popsané v ustanovení § 14 odst. 1. ZSO, tj. alespoň 2,5 roku, 1,5 roku a 5 let.

Zároveň zákon stanovuje kritéria, kdy se k faktickému přerušení pobytu žadatele nepřihlíží. Do doby pobytu cizince na území ČR se nezapočítává nepřítomnost, která nepřesahuje dva po sobě jdoucí měsíce, popř. ze závažných důvodů šest po sobě jdoucích měsíců. Za takové důvody se považuje zejména těhotenství a narození dítěte, vážné onemocnění, studium, odborné školení nebo pracovní cesta.¹¹⁵ K posouzení a správnému výpočtu rozhodné doby je oprávněno Ministerstvo vnitra.

Narozdíl od minulé právní úpravy¹¹⁶ je okruh osob, kterým lze tuto podmínku prominout, stanoven záměrně značně úzce.¹¹⁷ Nepřetržitelnost trvalého

¹¹⁴ Srov. § 15 odst. 1 ZSO.

¹¹⁵ Srov. § 14 odst. 2 ZSO.

¹¹⁶ Dle ZNPSO mohla být podmínka prominuta stejným kategoriím osob jako u podmínky délky trvalého pobytu.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k § 14 odst. 2 ZSO.

pobytu na území ČR může být prominuta žadateli, jehož manžel či partner¹¹⁸, se kterým žije ve společné domácnosti, je českým státním občanem, nebo který je ke dni podání žádosti mladší 18 let.¹¹⁹

4.1.3. Podmínka trestní bezúhonnosti

Další podmínkou udělení státního občanství je trestní bezúhonnost žadatele. V souvislosti s právem Evropského společenství¹²⁰ došlo v nové právní úpravě beztrestnosti k výrazným změnám, zejména konkretizací ustanovení. Předešlá úprava se vztahovala pouze na úmyslné trestné činy v období uplynulých pěti let před podáním žádosti o udělení státního občanství, přitom se však mohlo jednat o žadatele, kteří byli odsouzeni pro úmyslné trestné činy před více než pěti lety, ale vzhledem k závažnosti trestných činnů k víceletým trestům odnětí svobody.¹²¹

ZSO přiznává trestní bezúhonnost žadateli, který nebyl pravomocně odsouzen pro nedbalostní trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nebo pro úmyslný trestný čin.¹²² Dle důvodové zprávy kritérium uložení nepodmíněnému trestu odnětí svobody u nedbalostních trestních činů cílí pouze na nejzávažnější nedbalostní trestné činy. Taktéž žadatel žijící v ČR po dobu kratší deseti let musí prokázat svou trestní bezúhonnost i pokud jde o stát, jehož je státním občanem, popř. o státy, kde v posledních deseti letech přede dnem podání žádosti pobýval nepřetržitě více než šest měsíců. Beztrestnost se neproказuje u žadatele, kterému byla na území ČR udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany.¹²³

Splnění této podmínky se logicky nevztahuje na fyzické osoby mladší 15 let vzhledem k nedostatku trestní odpovědnosti. Nutno zmínit, že se nepřihlíží k trestným činům, se kterými právní řád ČR trestní odpovědnost nespojuje.

Narozdíl od ostatních, podmínku podle v odst. 3 nelze prominout!

¹¹⁸ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁹ Srov. § 15 odst. 2 ZSO.

¹²⁰ ES stanovuje, že cizinci by neměli představovat ohrožení veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti, přičemž veřejný pořádek může zahrnovat odsouzení ze spáchání trestného činu.

¹²¹ Důvodová zpráva k § 14 odst. 3 ZSO.

¹²² Srov. § 14 odst. 3 písm. a) ZSO.

¹²³ Srov. § 14 odst. 3 písm. b) ZSO.

4.1.4. Podmínka znalosti českého jazyka

Další podmínkou je prokázání znalosti českého jazyka jako základního předpokladu úspěšné integrace osoby do české společnosti. Na základě ustanovení § 7 odst. 1 písm. d) zákona 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství a § 1 odst. 1 vyhlášky MŠMT č. 137/1993 Sb. byla znalost českého jazyka posuzována pracovníky krajských úřadů (nebo úřadů městské části v Praze) formou pohovoru, při kterém žadatel nejdříve reagoval na otázky z běžného denního života a poté přečetl krátký úryvek textu z denního tisku a vlastními slovy vysvětlil jeho význam.

S přijetím ZSO došlo ke zpřesnění podmínek v rámci ověřovacího postupu. K prokázání jazykové úrovně znalosti českého jazyka je nově potřeba složit zkoušku. Její podobu, průběh, přihlašování se, apod. stanovuje vyhláška Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství ČR v ustanovení § 70. Úroveň jazykových znalostí vycházející ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, který vypracovala Rady Evropy, musí odpovídat alespoň stupni B1. „Podle úrovně B1 musí být uživatel jazyka schopen porozumět hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné vstupní komunikace týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd., a musí umět napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho zajímají.“¹²⁴

Prokazovat tuto znalost nemusí žadatel, který doloží, že

- a) absolvoval alespoň po dobu tří školních let základní, střední, nebo vysokou školu, na kterých byl vyučovacím jazykem český jazyk,
- b) je ke dni podání žádosti mladší patnácti nebo starší šedesáti pěti let,
- c) je osobou s tělesným nebo mentálním postižením, které mu znemožňuje osvojit si znalost českého jazyka.¹²⁵

¹²⁴ Důvodová zpráva k § 14 odst. 4 ZSO.

¹²⁵ Srov. § 14 odst. 4 ZSO.

4.1.5. Podmínka základní znalosti reálií ČR

Nově je do právní úpravy zakotvena povinnost žadatele prokázat základní znalost ústavního systému ČR a základní orientaci v kulturně-sociálních, zeměpisných a historických reáliích ČR.¹²⁶

Důvodem zakotvení této podmínky je skutečný a vážný vztah k ČR, který by měla prokázat každá fyzická osoba ucházející se o udělení českého občanství. Splnění této podmínky spolu s podmínkou prokázání znalostí českého jazyka vyžaduje složení zkoušky. V případě neúspěchu jedné z částí lze opakovat pouze tu nesloženou část.

Vzhledem k provázanosti s předchozí podmínkou znalosti českého jazyka metodiku společně upravuje Vyhláškou MŠMT č. 433/2013 Sb., o prokazování znalosti českého jazyka a českých reálií pro účely udělování státního občanství ČR. Podle této vyhlášky se vyžaduje znalost reálií na úrovni učiva základních škol. Pro představu vzorový test obsahuje např. tyto otázky: Který den si Češi obvykle dávají vánoční dárky? Které telefonní číslo má zdravotnická záchraná služba? Jak se nazývá měna ČR? Na kterém obrázku je Národní divadlo v Praze?, přičemž u každého zadání jsou předepsané 4 alternativy odpovědí. K úspěšnému vykonání zkoušky je třeba získat 60%, tj. odpovědět správně minimálně na 18 otázek z 30.¹²⁷ O úspěšném splnění zkoušky vydává příslušný správní úřad žadateli doklad.¹²⁸

Vyhláška MŠMT dále stanoví, které zkoušky se uznávají jako rovnocenné:

- maturitní zkouška z českého jazyka;
- státní jazyková zkouška z českého jazyka vykonaná na jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky;
- státní závěrečná zkouška, státní rigorózní zkouška či státní doktorská zkouška vykonaná na vysoké škole v rámci studijního programu uskutečňovaného v českém jazyce;

¹²⁶ Srov. § 14 odst. 5 ZSO.

¹²⁷ Občanství - Interaktivní modelový test z českých reálií. Občanství - Úvodní stránka [online] [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: https://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/?p=interaktivni-modelovy-test-z-ceskych-realii&hl=cs_CZ

¹²⁸ Důvodová zpráva k § 14 odst. 4 ZSO.

- zkouška z českého jazyka jako cizího jazyka pro úroveň B1 nebo vyšší, certifikovaná Asociací jazykových zkušebních institucí v Evropě (ALTE) a uskutečňovaná plnoprávným členem této asociace.¹²⁹

Žadatel nemusí tyto znalosti prokazovat, pokud je osobou mladší 15 let nebo starší 65 let, popř. po dobu 3 let absolvoval školní docházku v českém jazyce. Stejně jako do konce roku 2013, může být splnění podmínek § 4 odst. 4 a odst. 5 prominuto z důvodů hodných zvláštního zřetele.¹³⁰

4.1.6. Podmínka plnění povinností plynoucích z právních předpisů ČR

Předchozí i nová právní úprava s jistými rozdíly obsahuje podmínku dodržování právních předpisů ČR. Žadatel o státní občanství nesmí v posledních třech letech předcházejících dni podání žádosti porušit závažným způsobem povinnosti vyplývající z jiných právních předpisů upravujících vstup a pobyt cizinců na území ČR, veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, důchodové pojištění, zaměstnanost, daně, cla, odvody a poplatky. Nově se plnění povinností týká i dalších předpisů upravujících vyživovací povinnost vůči dítěti, které má trvalý pobyt na území ČR, a veřejnoprávní povinnosti k obci, ve které je žadatel přihlášen k pobytu, pokud jde o povinnosti uložené obcí v samostatné působnosti.¹³¹

Obecní (městský) úřad podle místa trvalého pobytu žadatele vydává stanovisko k žádosti o udělení státního občanství ČR. To obsahuje zejména informace týkající se případných přestupků žadatele, plnění poplatkových povinností apod. Vzhledem k odpovědnosti ČR za ochranu práv a oprávněných zájmů všech dětí, které se nacházejí na jejím území, je v žádosti nutné zohlednit i neplnění vyživovacích povinností, které by mohly mít dopad na stát a speciálně na jeho sociální systém.

Významnou změnou v tomto ustanovení je zakotvení časového ohraničení¹³² a formulace závažnosti spáchaného deliktu. „*O nesplnění této podmínky se nebude jednat v případech, kdy porušení povinnosti ze strany*

¹²⁹ Čeština pro cizince a cizí jazyky na Karlově univerzitě | ÚJOP UK [online] [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <http://ujop.cuni.cz/zkouska/informace/obcanstvi>

¹³⁰ Srov. § 15 odst. 3 ZSO.

¹³¹ Srov. § 14 odst. 6 ZSO.

¹³² Již dříve praxe na základě judikatury s takovým limitem operovala.

žadatele by bylo méně závažné a ojedinělé, nebo by šlo o případy, kdy k porušení takových povinností došlo před delší dobou a způsobený škodlivý následek byl odstraněn nebo podniknuta opatření k jeho odstranění.”¹³³

I v tomto případě může být splnění podmínky odst. 6 prominuto, pokud žadatel odstranil způsobený škodlivý následek nebo učinil účinná opatření k jeho odstranění.¹³⁴ V praxi je nesplnění této podmínky nejčastějším důvodem pro zamítnutí žádosti o udělení českého státního občanství a jen velmi zřídka dochází k jejímu prominutí.

4.1.7. Podmínka prokázání zdrojů příjmů žadatele

Zcela novou podmínkou pro udělení českého státního občanství je povinnost žadatele prokázat výši a zdroje svých příjmů, popřípadě splnění oznamovací povinnosti při přeshraničním převozu nebo bezhotovostní převod finančních prostředků z ciziny a odvádění daně z těchto příjmů, pokud je k ní dle právních předpisů ČR povinen. Skutečnosti výše uvedené je povinna prokázat osoba starší 18 let v období posledních 3 let před podáním žádosti.¹³⁵ Ustanovení § 20 odst. 2 a odst. 3 ZSO obsahuje demonstrativní výčet dokladů a potvrzení, které připojí žadatel ke své žádosti o udělení občanství - doklady prokazující zdroje jeho finančních prostředků sloužících k zajištění jeho životních potřeb nebo potvrzení o výkonu závislé práce na území ČR včetně informace o výši příjmu a pracovní smlouvu.

Konkrétní minimální výše legálních příjmů, ze kterých hradí svůj pobyt v ČR, zákonem stanovena není. Toto ustanovení bylo zakotveno zejména v důsledku narůstajícího počtu případů, kdy žadatel nedovedl vysvětlit původ svých finančních prostředků dovezených ze zahraničí nebo například hradil hypoteční úvěr, přestože výše jeho deklarovaného měsíčního příjmu žadatele je nižší než výše měsíčních splátek. Cílem této úpravy je tedy zabránit udělení státního občanství ČR žadateli, jehož finanční prostředky byly získány z porušování nebo obcházení právních předpisů.¹³⁶

¹³³ Důvodová zpráva k § 14 odst. 6 ZSO.

¹³⁴ Srov. § 15 odst. 4 ZSO.

¹³⁵ Srov. § 14 odst. 7 ZSO.

¹³⁶ Důvodová zpráva k § 14 odst. 7 ZSO.

Již před účinností nového zákona Ministerstvo vnitra prověřovalo transparentnost příjmů žadatele. Stejný postoj zaujaly rovněž soudy v rámci soudního přezkumu ve věcech udělování státního občanství. Nová podmínka vychází ze Směrnice Rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, dle které „*Rezidenti na území členského státu by měli prokázat, že mají přiměřené příjmy a zdravotní pojištění, aby pro členský stát nepředstavovali zatížení. Při posuzování stálosti a pravidelnosti příjmů mohou členské státy přihlížet k takovým faktorům, jako je přispívání do systému důchodového zabezpečení a plnění daňových povinností.*”¹³⁷

Splnění podmínek podle odst. 7 nelze prominout.

4.1.8. Podmínka výrazného nezatěžování systému sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi

Poslední podmínkou pro udělení českého státního občanství je povinnost žadatele prokázat, že jeho pobyt na území ČR v posledních 3 letech předcházejících dni podání žádosti výrazně a bez vážných důvodů nezatěžoval systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi. Dle ustanovení zákona se výrazným zatížením rozumí situace, kdy je žadatel z větší části závislý na dávkách plynoucích ze systému sociálního zabezpečení ČR. Tato podmínka se týká osob, u nichž lze důvodně předpokládat plnou způsobilost k výkonu práce. Zákon uvádí taxativní výčet osob, které jsou vyloučeny z výkonu výdělečné činnosti z důvodu zdravotního stavu, přípravy na budoucí povolání, čerpání mateřské či rodičovské dovolené nebo že soustavně pečují o jinou osobu, která je na takovou péči odkázána.¹³⁸

Opět se zde vychází ze směrnice Rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Je na úvaze Ministerstva vnitra, jak každou jednotlivou situaci posoudí, faktorem je jak žadatelovo přispívání do systému důchodového zabezpečení a plnění daňových povinností, ale také odůvodněnost čerpání sociálních podpor ze

¹³⁷ Důvodová zpráva k § 14 odst. 7 ZSO.

¹³⁸ Srov. § 14 odst. 8 ZSO.

solidárních systémů sociálního zabezpečení.¹³⁹ Jako podklad slouží potvrzení vydané příslušnou pobočkou České správy sociálního zabezpečení.

Ustanovení § 15 odst. 5 ZSO promítají splnění podmínky z důvodů hodných zvláštního zřetele, zejména pokud se jedná o osobu bez státní příslušnosti nebo o osobu, které byla udělena mezinárodní ochrana na území ČR formou azylu nebo doplňkové ochrany. Uvedený výčet důvodů je pouze demonstrativní.

4.2. Správní řízení o udělení českého státního občanství

Rovněž úprava řízení ve věci udělení českého státního občanství prošla přijetím zákona o státním občanství řadou změn a konkretizací jednotlivých ustanovení. Jedná se o zvláštní typ správního řízení, ZSO jako lex specialis upravuje detailněji v ustanovení §§ 17 až 23 odchylky od úpravy státoobčanského svazku správním řádem jako obecného předpisu pro správní řízení - např. lhůtu pro vyhlášení meritorního rozhodnutí k žádosti o udělení státního občanství apod. Nejvyššího správní soud konstatoval, že „*řízení o udělení státního občanství je typicky správním řízením, v němž správní orgán vystupuje ve vrchnostenském postavení, přičemž kladné rozhodnutí má konstitutivní povahu.*“¹⁴⁰

K rozhodování o udělení českého státního občanství je i nadále oprávněno pouze Ministerstvo vnitra prostřednictvím Odboru všeobecné správy oddělení státního občanství a matrik.¹⁴¹ Žádost se podává u krajských úřadů, v případě hlavního města Prahy jsou věcně příslušnými úřady městských částí Prahy 1 až 22. Příslušnost místní se dle ZSO určuje podle trvalého bydliště žadatele.¹⁴² V nové právní úpravě byla vypuštěna možnost podání žádosti u magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně. „*Důvodem je snaha o potlačení nekonceptních výjimek, pokud jde o příslušnost úřadů při výkonu této agendy.*“¹⁴³

¹³⁹ Důvodová zpráva k § 14 odst. 8 ZSO.

¹⁴⁰ Rozsudek NSS č. j. 2 As 31/2005 - 78.

¹⁴¹ Srov. § 11 ZSO.

¹⁴² Srov. § 17 ZSO.

¹⁴³ Důvodová zpráva k § 17 ZSO.

4.2.1. Zahájení správního řízení

Správní řízení o udělení českého státního občanství je dle obecné právní úpravy zahájeno okamžikem právního úkonu fyzické osoby, tedy osobním podáním žádosti věcně a místně příslušnému správnímu orgánu. Tím je, jak jsem již zmiňovala, krajský úřad, popř. v Praze úřady městských částí.¹⁴⁴ Narozdíl od současného stavu předchozí právní úprava stanovovala, že správní řízení je zahájeno dnem, kdy žádost dojde Ministerstvu vnitra.

4.2.2. Žádost

Žádost o udělení státního občanství ČR musí mít náležitosti podání uvedené v § 37 odst. 2 a musí z ní být patrné, co žadatel žádá nebo čeho se domáhá. Případné nedostatky pomůže správní orgán žadateli odstranit na místě nebo mu poskytne přiměřenou lhůtu k jejich odstranění spolu s upozorněním na následky v případě jeho nečinnosti.¹⁴⁵¹⁴⁶

Žadatel je povinen k žádosti rovněž připojit veškeré listiny a dokumenty, které mu přikazuje zákon - doklady o osobním stavu žadatele, dokumenty k prokázání splnění podmínek pro udělení státního občanství ČR, nebo naopak z jakých důvodů žádá o prominutí splnění těchto podmínek.

• Společná žádost

Možnost společné žádosti manželů obsahoval již ZNPSO.¹⁴⁷ V době jeho účinnosti, před zavedením principu dvojího státní občanství, Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku vyslovil, že „*účelem obecně uznávané zásady jednotného státního občanství rodičů a dětí je ochrana rodinných vazeb a zabezpečení jednotného státního občanství celé rodiny*“.¹⁴⁸

I v současné právní úpravě zůstala zachována možnost podat společnou žádost manželů o udělení státního občanství České republiky, do které lze zahrnout i jejich nezletilé děti.¹⁴⁹ V případě žádosti pouze jednoho z rodičů je

¹⁴⁴ § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb, správní řád (dále jen „SŘ“).

¹⁴⁵ Srov. § 45 odst. 1 a odst. 2 SŘ.

¹⁴⁶ Dle § 66 odst. 1 písm. c) SŘ se řízení o žádosti usnesením správního orgánu zastaví, jestliže žadatel v určené lhůtě neodstraní podstatné vady žádosti.

¹⁴⁷ Srov. § 7 odst. 2 ZNPSO.

¹⁴⁸ Rozsudek NSS č. j. 4 As 142/2013 - 29.

¹⁴⁹ Srov. § 18 odst. 1 ZSO.

nezbytné z důvodu ochrany rodičovských práv obou rodičů doložit souhlas druhého rodiče s úředně ověřeným podpisem. Tuto formu souhlasu zákon nevyžaduje, jestliže dojde k podpisu žádosti druhým rodičem přímo před správním orgánem. Souhlasu není ve výjimečných případech potřeba, pokud je u dotyčné osoby výkon rodičovské odpovědnosti omezen, pozastaven, osoba byla rodičovské odpovědnosti zbavena, pokud žije mimo území ČR, neznámo kde nebo zemřel.¹⁵⁰ V případě žádosti dotýkající se dítěte staršího 15 let se vyžaduje i jeho souhlas.¹⁵¹

Je důležité zmínit, že je na úvaze manželů, zda si zvolí právě tuto formu žádosti. V případě, že by byl dán důvod pro zamítnutí žádosti u jednoho z manželů, druhý v rámci společné žádosti i společného řízení sleduje stejný osud. „Bylo pouze na žadatelích, zda využijí možnost podat společnou žádost, přestože si při jejím podání museli být vědomi skutečnosti, že žadatel nesplňuje podmínku stanovenou v § 7 odst. 1, písm. a) zákona č.40/1993 Sb., na jejíž prominutí není právní nárok. Rovněž v průběhu správního řízení o společné žádosti nepožádali o vyjmutí jednoho z žadatelů ze společné žádosti.“¹⁵²

Společnou žádost manželů (popř. dětí) o udělení státního občanství ČR nelze podat na základě § 16 ZSO, tedy z důvodu výnamného přínosu pro Českou republiku. Z logiky věci vyplývá, že takový přínos je možno vázat pouze ke konkrétní osobě.

- **Samostatná žádost pro dítě**

Rovněž je zakotvena možnost rodičů, popř. jednoho z rodičů podat samostatnou žádost o udělení českého státního občanství pro nezletilé dítě. Jako u společné žádosti je nutný souhlas druhého z rodičů s úředně ověřeným podpisem a platí zde i stejné výjimky, pro které se souhlas nevyžaduje vůbec. Pokud oba rodiče zemřeli, výkon jejich rodičovské odpovědnosti byl omezen, pozastaven, byli rodičovské odpovědnosti zbaveni úplně nebo žijí mimo území ČR neznámo kde, je samostatnou žádost oprávněn podat za dítě jeho zákonný zástupce nebo opatrovník na základě pravomocného rozhodnutí soudu o jeho ustanovení.¹⁵³

¹⁵⁰ Srov. § 18 odst. 2 ZSO.

¹⁵¹ Srov. § 18 odst. 5 ZSO.

¹⁵² Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 22. 12. 2015, prac. č. 0599 (ZNPSO).

¹⁵³ Srov. § 18 odst. 3 ZSO.

V praxi se o tuto formu udělení českého státního občanství může jednat např. za situace, kdy rodiče mají povolen pobyť na území ČR na základě mezinárodní ochrany a narodí se jim dítě. Oni sami nejsou oprávněni podat žádost o udělení českého státního občanství a zároveň z jejich situace vyplývá, že nechtějí, aby dítě nabylo státní občanství jejich původu. V souladu s nejlepším zájmem dítěte je tedy možnost, aby dítě mělo odlišné státní občanství od svých rodičů.

4.2.2.1. Náležitosti žádosti

Jak jsem již dříve zmiňovala, žadatel je povinen k žádosti připojit veškeré listiny a dokumenty, které mu přikazuje zákon, a důvody, pro které žádá o prominutí splnění podmínek pro udělení českého státního občanství. Nová právní úprava je v porovnání se ZNPSO detailnější - obsahuje taxativní výčet náležitostí co se týče obsahu žádosti a obligatorních dokladů. Žadatel je podle ustanovení § 19 ZSO povinen předložit:

- rodný list,
- oddací list nebo doklad o vzniku registrovaného partnerství, pokud uzavřel manželství nebo vstoupil do partnerství,
- doklad o rozvodu manželství nebo rozhodnutí o zrušení partnerství,
- úmrtní list zemřelého manžela nebo partnera,
- doklad prokazující bezúhonnost žadatele ne starší než 6 měsíců, výpis z evidence trestů nebo doklad vydaný cizím státem nebo jiný doklad u osob podle § 14 odst. 3 písm. b), nebo čestné prohlášení, jde-li o cizí stát, kde žadatel v posledních 10 letech pobýval po kratší dobu, nebo když cizí stát takový doklad nevydává či jej odmítá vydat,
- životopis v českém jazyce, ve kterém uvede údaje o pobytu na území ČR včetně délky zahraničních pobytů, výdělečné činnosti a studiu v ČR a rodinném a společenském životě,
- doklad o absolvování zkoušky z českého jazyka a reálií pro účely udělování státního občanství nebo doklady, které nahrazují splnění této zkoušky.

Dále je žadatel povinen prokázat svůj pobyt na území ČR i případné pobyty v zahraničí a přiložit potvrzení Orgánů Finanční zprávy ČR, Celní správy ČR a zdravotní pojišťovny o tom, že se u žadatele neeviduje žádný nedoplatek. K

žádosti rovněž připojí dokumenty prokazující zdroje finančních prostředků sloužících k zajištění jeho životních potřeb v ČR. Pokud je žadatel zaměstnán nebo v minulosti zaměstnán byl, doloží též pracovní smlouvu nebo obdobné doklady spolu s potvrzením o výši jeho příjmů. K prokázání svého studia na území ČR k žádosti dále připojí i potvrzení o studiu.¹⁵⁴

Neúplnost žádosti může znamenat její zamítnutí.

4.2.3. Průběh správního řízení

Žádosti o udělení českého státního občanství včetně všech potřebných dokladů přijímá a jejich úplnost kontroluje krajský úřad (úřad městské části). Úřad také zodpovídá za vyplnění dotazníku¹⁵⁵ s žadatelem, který spolu s dalšími dokumenty do 30 dnů ode dne podání zašle Ministerstvu vnitra.¹⁵⁶ Dle ustanovení § 21 odst. 2 státoobčanský spis obsahuje dotazník, žádost spolu s předloženými doklady, stanovisko krajského úřadu a stanovisko obecního úřadu obce, ve které je žadatel přihlášen k pobytu, kde posoudí, zda jsou podmínky pro udělení státního občanství ČR splněny či nikoliv. Vyjádření obecních úřadů mají dle důvodové zprávy zásadní význam pro posouzení plnění povinností plynoucích žadateli z právních předpisů ČR. Může se jednat např. o případné přestupky žadatele, plnění místních poplatkových povinností nebo povinností na úseku živnostenského podnikání atd.¹⁵⁷

Ministerstvo vnitra přebírá spis a na jeho podkladě je oprávněno ve věci meritorně rozhodnout. V případě, že během svého zkoumání objeví v žádosti nedostatky, řízení o udělení občanství dle § 64 SŘ přeruší a stanoví žadateli přiměřenou lhůtu k jejich odstranění. Následná nečinnost žadatele může vést i k zastavení řízení dle § 66 SŘ.

Dále v pochybnostech o správnosti či úplnosti údajů ve spisu je oprávněno požádat o doplňující informace jiný státní orgán, orgán územního samosprávného celku nebo zdravotní pojišťovnu, které jsou povinny požadovanou informaci poskytnout, pokud ji mají k dispozici¹⁵⁸ - informace z oblasti veřejného

¹⁵⁴ Srov. § 20 ZSO.

¹⁵⁵ Vzor dotazníků pro udělení občanství v příloze č. 1.

¹⁵⁶ Srov. § 21 odst. 1 ZSO.

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k § 21 ZSO.

¹⁵⁸ Srov. § 22 odst. 1 ZSO.

zdravotního pojištění, správy daní a poplatků, sociálního zabezpečení, zaměstnanosti a živnostenského podnikání.¹⁵⁹

K prokázání podmínky trestní bezúhonnosti osoby starší 15 let si Ministerstvo vnitra může vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů.¹⁶⁰ Rovněž stanoviska Policie ČR a zpravodajských služeb ČR mají vliv na případné zamítnutí žádosti z důvodu možného ohrožení bezpečnosti státu. Ústavní soud konstatoval, že „*při hodnocení stanovisek Policie České republiky a zpravodajských služeb České republiky, zda z nich vyplývá, že je podmínka bezpečnostního rizika naplněna a žádost má být proto zamítnuta, musí rozhodující správní orgán v individuálních případech respektovat princip proporcionality a rozlišovat jednotlivé stupně bezpečnostních rizik.*”¹⁶¹ Pokud by měla tato stanoviska obsahovat utajované informace, je vyloučeno jejich zařazení do spisu. V odůvodnění rozhodnutí se pouze uvede, že k zamítnutí žádosti došlo z důvodu ohrožení bezpečnosti státu.¹⁶²

Rozhodnutí o neudělení státního občanství ČR podle § 22 odst. 3 nelze přezkoumat soudem, nicméně zůstala zachována možnost žadatele podat rozklad.

4.2.4. Zásady rozhodování

V souvislosti se správním řízením lze hovořit o základních zásadách, které jsou důležitým faktorem vzhledem ke kvalitě rozhodování veřejné správy i obecně všech jejích činností. V právním řádu ČR není zakotveno právo na státní občanství. Čl. 12 Ústavy ponechává úpravu nabývání a pozbývání státního občanství ČR zcela na zákonodárci. Zákonná právní úprava formulací „*může*“, „*lze*“, „*na udělení oprávnění, není právní nárok*“ poskytuje prostor k volné úvaze správního orgánu, samozřejmě v rámci předpisem vytvořených hranic. Jestliže však tento rámeček chybí, jako v případě udělování českého státního občanství, může tato formulace budít podezření, že i přes splnění všech zákonem stanovených podmínek je udělení či neudělení státního občanství ponecháno zcela na vůli Ministerstva vnitra. Nicméně aby šlo o skutečnou ničím nelimitovanou

¹⁵⁹ Důvodová zpráva k § 22 ZSO.

¹⁶⁰ Srov. § 22 odst. 2 ZSO.

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 2016, sp. zn.: Pl. ÚS 5/16-1.

¹⁶² Srov. § 22 odst. 3 ZSO.

volnou úvahu, není v právním státě možné.¹⁶³ *"Správní uvážení je v první řadě vždy limitováno principy vyplývajícími z ústavního pořádku České republiky, z nichž lze dovodit, že i tam, kde vydání rozhodnutí závisí toliko na uvážení správního orgánu, je tento orgán omezen zákazem libovůle, příkazem postupovat v obdobných věcech obdobně a ve stejných věcech stejně (...), tj. principem rovnosti, zákazem diskriminace, příkazem zachovávat lidskou důstojnost, jakož i povinností výslovně uvést, jaká kritéria v rámci své úvahy použil, jaké důkazní prostředky si opatřil, jaké důkazy provedl a jak je hodnotil a k jakým skutkovým a právním závěrům dospěl."*¹⁶⁴

Mezi základní zásady řízení o udělení státního občanství patří mimo jiné princip legality, který určuje, že správní orgán musí postupovat v souladu se zákony, jinými právními předpisy a mezinárodními smlouvami.¹⁶⁵ Dále musí Ministerstvo vnitra při svém rozhodování dbát principu předvídatelnosti a ve srovnatelných případech, při naplnění určitých kritérií, rozhodnout stejně. Se zásadou legitimního očekávání souvisí také zásada řádného odůvodnění, která sice nepatří mezi základní zásady činnosti správních orgánů, nicméně NSS ve své judikatuře požaduje, aby byla zamítavá rozhodnutí alespoň řádně zdůvodněna.¹⁶⁶ Rozhodnutí Ministerstva by mělo být rovněž v souladu s principem proporcionality a vhodně v sobě skloubit jak respekt k právům a zájmům dotčených osob, tak sledování veřejného zájmu.¹⁶⁷ Tento princip v sobě obsahuje tři dílčí principy: *"způsobilst a vhodnost dosažení zamýšleného cíle, kterým je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku; potřebnost, podle něhož je povoleno použití toliko nejšetrnějšího z více možných prostředků; a přiměřenost v užším smyslu, což znamená, že újma na základním právu nesmí být nepřiměřená ve vztahu k zamýšlenému cíli"*¹⁶⁸

Správní orgány dále dbají zásady materiální pravdy. Podmínkou všech vydaných rozhodnutí je, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné

¹⁶³ ČERNÝ, Petr. Soudní přezkum správního uvážení nejen v řízení o udělení státního občanství. Bulletin advokacie, 2005, číslo 7-8, s. 60.

¹⁶⁴ Usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 6 A 25/2002 - 42.

¹⁶⁵ Srov. § 2 odst. 1 SŘ.

¹⁶⁶ ČERNÝ, Petr. Soudní přezkum správního uvážení nejen v řízení o udělení státního občanství. Bulletin advokacie, 2005, číslo 7-8, s. 61-62.

¹⁶⁷ SKULOVÁ, Soňa a kol. Správní právo procesní. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 50.

¹⁶⁸ Rozsudek NNS ze dne 4. 5. 2006, č. j. 2 As 31/2005-78.

pochybnosti.¹⁶⁹ Dle judikatury Ústavního soudu¹⁷⁰: „*Zákonem stanovená povinnost orgánů veřejné moci zjistit správně a dostatečném rozsahu skutkový stav jimi rozhodované věci - bez ohledu na její případnou obtížnost - představuje nejen jednu ze základních podmínek pro zákonu odpovídající rozhodnutí, ale je také jedním ze znaků ústavně stanoveného postupu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a ochrany práv (čl. 90 Ústavy)*“.

Jako další zásady správního řízení můžeme zmínit zásadu rovnosti účastníků, součinnosti správních úřadů, nestrannosti, včasnosti, přesvědčivosti, otevřenosti, zdvořilosti atd.

4.2.5. Lhůty pro vydání rozhodnutí

Od předchozí právní úpravy se lhůta pro vydání rozhodnutí o udělení státního občanství ČR prodloužila o dvojnásobek. Ministerstvo vnitra má nově 180 dnů ode dne, kdy mu žádost byla doručena, aby rozhodl.¹⁷¹ Nicméně správní řízení jako takové je zahájeno již dnem podání žádosti u příslušného úřadu,¹⁷² z čehož vyplývá, že celková lhůta pro vyřízení žádosti může činit až 210 dnů.

Dle důvodové zprávy nejsou delší lhůty v právních řádech demokratických států nikterak výjimečné, ba naopak. Argumentace spočívá především v rozšíření výčtu podmínek a možnosti každou jednotlivou věc orgánem důkladně individuálně posoudit.¹⁷³ Přesto by se tato úprava mohla jevit jako odporující základním zásadám správního řízení, především zásadě rychlosti.

Odlišná lhůta podle § 23 odst. 2 je stanovena v případě řízení o rozkladu proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení státního občanství ČR. Ministr vnitra má ode dne podání rozkladu 120 dní na své rozhodnutí.

O speciální zkrácenou lhůtu 60 dnů se bude jednat v případě žádosti o udělení státního občanství na základě souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství.¹⁷⁴

V praxi ale nebývají lhůty výše zmíněné příliš dodržovány. „*V 60 případech z 324 rozhodnutých v roce 2015 a v celých 302 případech z 388*

¹⁶⁹ Srov. § 3 SŘ.

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 4. 1999, sp. zn.: III. ÚS 261/98.

¹⁷¹ Srov. § 23 odst. 1 ZSO.

¹⁷² Srov. § 44 odst. 1 SŘ.

¹⁷³ Důvodová zpráva k § 23 ZSO.

¹⁷⁴ Srov. § 28 odst. 5 ZSO.

rozhodnutých v roce 2016 přesáhla doba řízení u Ministerstva vnitra dokonce rok a půl."¹⁷⁵ To může mít negativní dopad i na samotné rozhodnutí. Délka řízení zapříčinila zamítnutí žádosti například v Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 10. 5. 2016, prac. č. 0795 (ZSO): žadatelka ke dni podání žádosti (24. 2. 2014) splňovala podmínku délky faktického pobytu dle §14 odst. 2 ZSO, nicméně ke dni vydání rozhodnutí (10. 5. 2016, tj. více než dva roky po jejím podání) ji už nesplňovala. Kdyby v tomto případě byly dodrženy zákonné lhůty, nenastal by důvod pro zamítnutí žádosti. Ministerstvo argumentovalo, že žadatelka již od prosince 2013 žije nepřetržitě v Německu, kde je zaměstnaná, a její integrace v ČR je tím zásadně oslabena.¹⁷⁶

4.2.6. Meritorní rozhodnutí

Úkolem Ministerstvo vnitra je důkladě posoudit splnění všech podmínek a předpokladů pro udělení státního občanství a následně vydat rozhodnutí, kterým buďto žádosti vyhová, nebo ji zamítne. Speciální důraz je přitom kladen na podmínku integrace cizince do společnosti dle § 13 odst. 1 ZSO.

Žadatelé ani při splnění všech podmínek nevzniká právní nárok na udělení občanství a posouzení věci tak závisí na správním uvážení rozhodujícího orgánu. Dle rozhodnutí NSS je správní orgán vázán obecnými ústavními principy a hodnotami, a zejména principem proporcionality.¹⁷⁷ Nicméně samo Ministerstvo hovoří o správním uvážení takto: „*V případě, že žadatel podmínky stanovené v § 13 a § 14 zákona o státním občanství České republiky splňuje, je jeho žádosti vyhověno a správní uvážení se nepoužije. Rozhodnutí o nevyhovění žádosti o udělení státního občanství České republiky, přestože byly ze strany žadatele splněny všechny podmínky stanovené v § 13 a § 14 zákona o státním občanství České republiky, Ministerstvo vnitra dosud nevydalo.*"¹⁷⁸

V případě, že Ministerstvo vnitra žádosti vyhová, vydá žadateli listinu o udělení státního občanství ČR namísto stejnopisu písemného rozhodnutí a o udělení bezodkladně informuje krajský úřad.¹⁷⁹ Rozhodnutí nabývá právní moci

¹⁷⁵ KANDALEC, Pavel. Naturalizace v České republice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 191.

¹⁷⁶ KANDALEC, 2018, op. cit, s. 191-192.

¹⁷⁷ Rozsudek NSS ze dne 4. 5. 2006, č. j. 2 As 31/2005-78.

¹⁷⁸ Poskytnutá informace MVČR ze dne 21. 3. 2017, č. j. MV-34918-2/VS-2017, [cit. 2. 3. 2019].

¹⁷⁹ Srov. § 24 odst. 1 a odst. 2 ZSO.

dnem složení státoobčanského slibu, popřípadě dnem nabytí právní moci rozhodnutí o prominutí složení státoobčanského slibu z důvodů hodných zvláštního zřetele.¹⁸⁰ Výjimka platí u dítěte mladšího 15 let, které nabude státní občanství dnem převzetí listiny jeho zákonným zástupcem.¹⁸¹

- **Státoobčanský slib**

Nová právní úprava přikročila ke zjednodušení procedury složení státoobčanského slibu. Slib se skládá veřejně a slavnostním způsobem před ředitelem krajského úřadu, v hlavním městě Praze před tajemníkem úřadu městské části, nebo před jím pověřenou osobou. Případně i v cizině před vedoucím zastupitelského úřadu nebo konzulárního úřadu České republiky, nebo před jím pověřenou osobou.¹⁸²

Ceremonie obvykle probíhá v obřadní síni úřadu. „*Slibuji na svou čest věrnost České republice. Slibuji, že budu dodržovat její Ústavu a ostatní zákony České republiky*”¹⁸³, takto zní nový text státoobčanského slibu, který nový občan ČR stvrdí podáním ruky a slovem „*slibuji*”. Následuje podepsání zápisu o složení státoobčanského slibu a předání listiny o nabytí státní občanství. Na závěr zazní česká státní hymna a zpravidla následuje i neformální posezení s novými občany a jejich příbuznými.¹⁸⁴

Lhůta pro složení státoobčanského slibu je zákonem stanovena na 12 měsíců ode dne, kdy žadateli byla výzva ke složení slibu doručena. Pokud ke složení slibu nedojde, Ministerstvo vnitra usnesením řízení zastaví a rozhodnutí o udělení státního občanství ČR zruší.¹⁸⁵

V případě, že žadatel nespĺňuje některou z nutných podmínek, Ministerstvo vnitra žádost o udělení státního občanství ČR zamítne. Neopominutelnou součástí negativního rozhodnutí je i jeho řádné odůvodnění. Nejvyšší správní soud judikoval, že „*pouhé obecné konstatování o tom, že na udělení státního občanství ČR neexistuje právní nárok, je nutno považovat za*

¹⁸⁰ Srov. § 27 odst. 6 ZSO.

¹⁸¹ Srov. § 27 odst. 1 ZSO.

¹⁸² Srov. § 27 odst. 4 ZSO.

¹⁸³ Srov. § 27 odst. 2 ZSO.

¹⁸⁴ Novým státním občanům zazní na uvítanou Má vlast | Jihlavské listy | Noviny Kraje Vysočina. [online]. Copyright © 2007 Parola s.r.o. [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.jihlavske-listy.cz/clanek14906-bi-konci-nove-vzniknou-linky-d-a-f.html?komentare=vse>

¹⁸⁵ Srov. § 27 odst. 2 ZSO.

nedostačující a neodpovídající ustanovení § 46 a § 47 odst. 3 správního řádu, podle nichž musí rozhodnutí vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci a v odůvodnění správní orgán uvede, které skutečnosti byly podkladem rozhodnutí, jakými úvahami byl veden při hodnocení důkazů a při použití právních předpisů, na základě kterých rozhodoval. Toto pochybení konstatuje Nejvyšší správní soud v tomto konkrétním případě i při vědomí specifčnosti řízení o udělení státního občanství a při toliko omezené působnosti citovaných ustanovení správního řádu na tento typ řízení.”¹⁸⁶

Proti tomuto rozhodnutí lze využít řádný opravný prostředek, kterým je rozklad - ministr vnitra na základě návrhu rozkladové komise rozklad zamítne nebo rozhodnutí zruší.¹⁸⁷ Další možným krokem žadatele je podání nové žádosti, avšak nejdříve po uplynutí dvou let od právní moci zamítavého rozhodnutí - časové omezení neplatí u dětí nebo pokud žadatel dodatečně splnil podmínky, které byly důvodem neudělení státního občanství.¹⁸⁸

4.2.7. Soudní přezkum

„Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.“¹⁸⁹

Ve věcech udělení českého státního občanství má žadatel možnost na základě výše citovaného článku Listiny využít soudní přezkum rozhodnutí. Oproti předchozí právní úpravě, která umožňovala přezkum v plném rozsahu, ZOS v § 26 stanovila výjimku v případě, že dojde k zamítnutí žádosti z důvodu bezpečnosti státu na základě stanoviska Policie ČR nebo zpravodajských služeb ČR.

Sám Nejvyšší správní soud se ke své roli v procesu udělování státního občanství vyjádřil takto: „Úkolem soudu není nahradit správní orgán v jeho

¹⁸⁶ Rozsudek NSS ze dne 4. 9. 2003, č. j. 6 A 94/2002-40.

¹⁸⁷ Více § 152 SŘ.

¹⁸⁸ Srov. § 25 ZSO.

¹⁸⁹ Čl. 36 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

odborné dozorové kompetenci ani nahradit správní uvážení uvážením soudním, ale naopak posoudit, zda se správní orgán v napadeném rozhodnutí dostatečně vypořádal se zjištěným skutkovým stavem, resp. zda řádně a úplně zjistil skutkový stav, a zda tam, kde se jeho rozhodnutí opíralo o správní uvážení, nedošlo k vybočení z mezí a hledisek stanovených zákonem.”¹⁹⁰

4.2.8. Obnova řízení

Ve věci nabytí českého státního občanství udělením přináší ZSO nově možnost obnovy řízení. V případě takového postupu zákon výslovně odkazuje na použití správního řádu. V novém řízení se nevyžadují stanoviska Policie ČR a zpravodajských služeb ČR dle §22 odst. 3.¹⁹¹

Důvodem obnovy řízení může být např. zamlčení rozvodu s českým státním občanem, přestože právě existence tohoto manželství byla důvodem prominutí některé z podmínek pro udělení státního občanství ČR apod. Avšak skutečnosti zamlčené (lživé) musejí mít zásadní význam pro konečné rozhodnutí o udělení občanství, např. zamlčený dlužné částky na pojistném, na veřejném zdravotním pojištění v řádu několika set korun, neuvedení krátkodobého pobytu v zahraničí, předložení nepravdivého potvrzení o délce zaměstnání apod., by na případnou obnovu řízení nemělo vliv.¹⁹²

Žádost o obnovu řízení lze podat do 3 let ode dne právní moci rozhodnutí o udělení státního občanství ČR.¹⁹³ V případě společného řízení manželů (či rodičů s dětmi), v souladu se zásadou proporcionality, se obnovené řízení vede pouze s tím účastníkem, u něhož jsou dány důvody pro obnovu řízení. Taktéž nové rozhodnutí se omezuje pouze na zrušení výroku původního rozhodnutí, který se tohoto účastníka týká.¹⁹⁴ Státní občanství ČR zanikne dnem nabytí právní moci rozhodnutí o tom, že státní občanství ČR nenabyl.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Rozsudek NSS ze dne 13. 3. 2008, č. j. 5 As 51/2007 – 105.

¹⁹¹ Srov. § 39 ZSO.

¹⁹² Důvodová zpráva k § 39 ZSO.

¹⁹³ Srov. § 100 odst. 2 SŘ.

¹⁹⁴ Důvodová zpráva k § 39 ZSO.

¹⁹⁵ Srov. § 39 ZSO.

4.3. Zvláštní úprava udělení českého státního občanství

V části nazvané Zvláštní úprava udělení státního občanství ČR v §§ 28 - 30 ZSO je nově upraveno několik specifických případů zjednodušeného řízení ve věci udělení českého státního občanství. Společné pro tento typ řízení je, že se týkají dětí, které nesplňují potřebné podmínky pro to, aby mohly státní občanství ČR nabýt ze zákona. Dále zákon nově přinesl možnost zjednodušeného udělení občanství ČR pro osoby, které by byly podle § 16 ZSO významným přínosem pro ČR. Podstatným rozdílem od obecné procedury udělování státního občanství je dle autorky fakt, že při splnění všech zákonem stanovených podmínek má žadatel na udělení státního občanství nárok.

4.3.1. Udělení státního občanství na základě souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství

Zjednodušené řízení o udělení státního občanství ČR se v prvním případě týká nezletilého dítěte, jehož matka není státní občankou ČR, některého z členských států Evropské unie, popřípadě Švýcarské konfederace nebo státu, který je vázán Dohodou o Evropském hospodářském prostoru, ani bezdomovkyní a ve lhůtě jednoho roku před podáním žádosti došlo k souhlasnému prohlášení rodičů o určení otcovství státního občana ČR. Ministerstvo vnitra v rámci své rozhodovací činnosti zkoumá především, zda určení otcovství nesleduje pouze účelně získání oprávnění k pobytu pro dítě a jeho matku na území ČR nebo zneužití systému státní sociální podpory v ČR, a v tomto směru bere v potaz zejména, zda otec žije s dítětem ve společné domácnosti, nebo je s dítětem v pravidelném kontaktu, podílí se na výchově dítěte a plní vyživovací povinnost vůči dítěti.¹⁹⁶¹⁹⁷

Nutnost výše popsané úpravy vychází z předešlé praxe, kdy v mnoha případech bezprostředně po převzetí dokladů prokazujících české státní občanství dítěte došlo k popření otcovství a následnému určení otcovství „skutečným“ biologickým otcem, který ale není státním občanem ČR.¹⁹⁸

Žádost lze oproti běžnému způsobu udělování státního občanství ČR podat přímo u Ministerstva vnitra, popř. u kteréhokoliv krajského úřadu nebo v cizině u

¹⁹⁶ Srov. § 28 odst. 1 ZSO.

¹⁹⁷ Vyjma případů, kdy je otcovství doloženo genetickou zkouškou.

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k § 28 ZSO.

zastupitelského úřadu. Krajský úřad i zastupitelský úřad mají povinnost zaslat žádost spolu se svým stanoviskem ve lhůtě 30 dnů od jejího podání ministerstvu.¹⁹⁹ Ustanovení týkající se souhlasu druhého rodiče, pokud žádost podává jen jeden z rodičů, obsahuje obdobné podmínky jako obecná úprava udělování státního občanství.

Podle § 28 odst. 5 musí být o žádosti rozhodnuto do 60 dnů ode dne jejího doručení Ministerstvu vnitra. Jako podklad pro své rozhodnutí si Ministerstvo vyžádá stanovisko obecního úřadu z místa pobytu dítěte a jeho rodičů, Policie České republiky a orgánu sociálně-právní ochrany dětí.²⁰⁰ V případě kladného rozhodnutí se dítě stává občanem ČR dnem převzetí listiny o udělení státního občanství ČR zákonným zástupcem nebo opatrovníkem.²⁰¹

4.3.2. Udělení státního občanství dítěti, které je apatridou

Zvláštní úprava udělení státního občanství se vztahuje i na případy, kdy dítě narozené na území ČR nenabude státní občanství žádného z rodičů, a to ani způsobem podle § 5 ZSO. Současně, aby se předešlo situacím, kdy např. rodiče ČR pouze projíždějí, musí mít alespoň jeden z rodičů na území ČR ke dni narození dítěte povolen pobyt na dobu delší než 90 dnů.²⁰²

Dítě nabývá státní občanství na žádost podanou svým zákonným zástupcem či opatrovníkem a nevyžaduje se přitom splnění podmínek ani doložení písemností podle obecné úpravy udělování státního občanství ČR.²⁰³ Ustanovení týkající se souhlasu druhého rodiče, pokud žádost podává jen jeden, zůstává beze změny.

Ministerstvo vnitra vyhoví takové žádosti vždy, vyjma situace popsané v § 29 odst. 4. Státní občanství ČR Ministerstvo neudělí dítěti, které by se stalo bezdomovcem pouze v důsledku toho, že ani jeden z rodičů bez závažných důvodů neučinil ve vztahu k příslušným orgánům svého domovského státu úkon, na základě kterého by dítě nabylo státní občanství tohoto státu narozením. Sám zákon uvádí v následujícím odstavci jako závažný důvod udělení mezinárodní ochrany rodiči dítěte. Důvodová zpráva v tomto bodě odkazuje na situace, kdy

¹⁹⁹ Srov. § 28 odst. 4 ZSO.

²⁰⁰ Srov. § 28 odst. 6 ZSO.

²⁰¹ Srov. § 28 odst. 8 ZSO.

²⁰² Srov. § 29 odst. 1 ZSO.

²⁰³ Srov. § 29 odst. 2 ZSO.

rodič dítě po jeho narození úmyslně nezaregistruje na zastupitelském úřadu svého domovského státu, aby se dítě stalo přednostně občanem ČR, nikoliv nabylo státní příslušnost po svém rodiči.²⁰⁴

Tak jako u předchozího případu, je okamžik nabytí státního občanství vázán na den převzetí listiny o udělení státního občanství ČR zákonným zástupcem nebo opatrovníkem.²⁰⁵

4.3.3. Udělení státního občanství nalezené fyzické osobě starší 3 let

Ustanovení § 30 ZSO navazuje na § 10 stejného zákona a upravuje zjednodušené udělení státního občanství pro případ fyzické osoby starší 3 let (i zletilé) nalezené na území ČR, u níž se vzhledem ke stupni rozumové vyspělosti nebo pro zdravotní postižení nepodaří zjistit její totožnost a do 6 měsíců ode dne nalezení nevyjde najevo, že nabylo státní občanství cizího státu.²⁰⁶ Zákon se tímto snaží předejít situacím, kdy osoba nalezená úmyslně odmítá sdělit svoji totožnost, státní příslušnost a místo předchozího pobytu, ačkoliv je k tomu s ohledem na svou rozumovou a volní vyspělost způsobilá, nebo prokazatelně uvádí nepravdivé údaje.

Řízení o udělení státního občanství může být dle § 30 odst. 2 ZSO zahájeno buďto z moci úřední, nebo na základě žádosti opatrovníka fyzické osoby u kteréhokoliv krajského úřadu. Pro rozhodnutí ve věci samé si Ministerstvo vnitra vyžádá stanovisko obecního úřadu z místa bydliště fyzické osoby, stanovisko Policie ČR a k posouzení duševního a fyzického stavu osoby rovněž i odborný lékařský posudek.²⁰⁷

Stejně jako u předchozích dvou případů, i zde dojde k nabytí českého státního občanství dnem převzetí listiny o udělení státního občanství ČR opatrovníkem.²⁰⁸

²⁰⁴ Důvodová zpráva k § 29 ZSO.

²⁰⁵ Srov. § 29 odst. 5 ZSO.

²⁰⁶ Srov. § 30 odst. 1 ZSO.

²⁰⁷ Srov. § 30 odst. 3 ZSO.

²⁰⁸ Srov. § 30 odst. 4 ZSO.

4.3.4. Udělení státního občanství z důvodu významného přínosu pro ČR

Posledním případem, kdy je možné udělit státní občanství ČR zjednodušeným způsobem, je v případě osob, jejichž působení je pro ČR významné z hlediska vědeckého, vzdělávacího, kulturního, sportovního, jestliže nabytí občanství u těchto osob ČR slouží k plnění mezinárodních závazků ČR, účelům humanitárním, nebo je v jiném státním zájmu. Zákon rovněž požaduje, aby žadatel měl povolení k trvalému pobytu na území ČR a splňoval podmínku beztrestnosti podle § 14 odst. 3.²⁰⁹ Z logiky věci vyplývá, že ani v tomto případě nelze o žádosti kladně rozhodnout, pokud by byla ohrožena bezpečnost státu.

Je povinností žadatele, aby tento svůj významný přínos prokázal, a to předložením osvědčení vystaveného některým z ministerstev či jiným ústředním správním úřadem, Kanceláří prezidenta republiky, veřejnou nebo státní vysokou školou, nebo veřejnou výzkumnou institucí.²¹⁰ Dle důvodové zprávy by právě tyto orgány a instituce měly disponovat nejpřesnějšími relevantními údaji o tom, zda udělení státního občanství konkrétnímu žadateli bude skutečně přínosem pro ČR, či nikoliv.²¹¹

Otázkou tzv. “VIP naturalizace” se v rámci kasační stížnosti zabýval i Nejvyšší správní soud. T.N. žádal v roce 2012 Ministerstvo vnitra o poskytnutí jmenného seznamu osob, kterým bylo mimořádně uděleno státní občanství ČR. To však odmítalo jména zveřejnit a argumentovalo, že takový seznam nemůže být (dle zákona na ochranu osobních údajů) bez souhlasu dotčených osob poskytnut.²¹² NSS se ve svém rozsudku vyjádřil, že „pokud určitá osoba žádá o udělení státního občanství na základě dané výjimky, pak nutně jistým způsobem vstupuje do veřejné sféry a měla by být srozuměna s tím, že bude v budoucnu nucena strpět zásah do svého soukromí spočívající v poskytnutí informace o tom, že předmětným způsobem státní občanství nabyla. Takový omezený zásah do jejího soukromí je nutno považovat za zcela přiměřený.”²¹³²¹⁴

²⁰⁹ Srov. § 16 odst. 1 ZSO.

²¹⁰ Srov. § 16 odst. 2 ZSO.

²¹¹ Důvodová zpráva k § 16 odst. 2 ZSO.

²¹² KANDALEC, 2018, op. cit., s. 54.

²¹³ Rozsudek NSS ze dne 13. 8. 2014, č. j. 1 As 78/2014 - 41.

²¹⁴ Jmenný seznam osob, kterým bylo v letech 2014, 2015, 2016 a 2017 výše zmíněným způsobem uděleno české státní občanství najdeme v příloze č. 2.

5. Pozbývání státního občanství České republiky

Zákon o státním občanství s sebou přinesl razantní změnu v podobě možnosti vzniku dvojího či vícečetného státního občanství. Nově tak nedojde ke ztrátě českého občanství v důsledku nabytí občanství cizího státu. Pozbytí státního občanství ČR je možné pouze na základě závazného projevu vlastní vůle, pokud osoba současně: *„trvale se zdržuje v cizině, není v České republice přihlášena k trvalému pobytu a je zároveň státním občanem cizího státu, nebo žádá o nabytí cizího státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství České republiky činí v souvislosti s nabytím tohoto státního občanství.“*²¹⁵ Takto stanovené podmínky mají na základě čl. 8 Evropské úmluvy o státním občanství zabránit, aby se osoba stala apatridou.

Prohlašovatel je v rámci řízení o pozbývání občanství povinen doložit, že je občanem ČR²¹⁶, a ke svému prohlášení připojit i dokumenty o pobytu v cizině a doklad o nabytí nebo přislíbení nabytí cizího státního občanství.²¹⁷

K přijetí prohlášení o vzdání se státního občanství ČR je příslušný zastupitelský úřad ČR ve státě, kde se prohlašovatel trvale zdržuje, nebo kde o státní občanství žádá, anebo před krajským úřadem, který se určuje podle místa posledního trvalého pobytu na území ČR. V případě, že prohlašovatel trvalý pobyt na území ČR nikdy neměl, je jako místně příslušný stanoven Úřad městské části Praha 1. Zastupitelský úřad je povinen do 15 dnů zaslat prohlášení spolu s předloženými doklady k rozhodnutí krajskému úřadu.²¹⁸

Stejně jako v případě společné žádosti o udělení českého státního občanství lze za stejných podmínek do prohlášení zahrnout i nezletilé dítě. Pokud oba rodiče zemřeli, výkon jejich rodičovské odpovědnosti byl omezen, pozastaven, byli rodičovské odpovědnosti zbaveni úplně, anebo žijí mimo území ČR neznámo kde, je prohlášení oprávněn učinit za dítě jeho zákonný zástupce nebo opatrovník na základě pravomocného rozhodnutí soudu o jeho ustanovení.²¹⁹

²¹⁵ Srov. § 40 odst. 1 ZSO.

²¹⁶ Dle §41 ZSO se české státní občanství prokazuje: občanským průkazem ČR, cestovním dokladem ČR, osvědčením o státním občanství ne starší 1 roku a listinou o nabytí nebo udělení státního občanství ČR ne starší 1 roku.

²¹⁷ Srov. § 40 odst. 2 ZSO.

²¹⁸ Srov. § 40 odst. 3 ZSO.

²¹⁹ Srov. § 40 odst. 4 a odst. 5 ZSO.

V případě, že jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky, prohlášovatel pozbývá české státní občanství dnem převzetí dokladu o pozbytí státního občanství ČR, k jehož vydání je příslušný krajský úřad.²²⁰ Pokud by se jednalo o prohlášovatele, který o cizí státní občanství teprve žádá, na základě čl. 7 odst. 1 písm. a) Úmluvy o omezení případů bezdomovectví bude prohlášovateli vydán nejprve doklad o tom, že pozbude státní občanství ČR, přičemž k jeho faktickému pozbytí dojde automaticky až okamžikem doručení dokladu o nabytí cizího státního občanství krajskému úřadu (zastupitelskému úřadu). Tato úprava dává příslušným úřadům jistotu, zda prohlášovatel cizí státní občanství opravdu nabyl a zda tím pádem k pozbytí státního občanství ČR skutečně došlo.²²¹

²²⁰ Srov. § 40 odst. 7 a odst. 8 ZSO.

²²¹ Důvodová zpráva k § 40 ZSO.

6. Očima žadatelů o udělení státního občanství České republiky

Udělení českého státního občanství není jednoduchým krokem. Pro žadatele představuje poměrně zdoluhavý proces, při němž musí projít více kroky. Jedním z nich je nutnost složit jazykový test. Dalším krokem je test z reálií českého národa. Ani jedna zkouška není zadarmo. Test z reálií žadatele v roce 2017 vyšel na 1600 korun a jazykový test stál 3300 korun.²²² Celkem tak žadatel zaplatil více než 5000 korun za možnost se zkoušek zúčastnit. Test z reálií obsahuje otázky z historie, kultury, politologie i běžného života, jako jsou například dopravní pravidla. Další podmínky, které žadatel musí splnit, zahrnují určitou stanovenou délku pobytu. Zkoumají se také zdroje a četnost příjmů žadatele.²²³

Náročnost procesu reflektují žadatelé, kteří jím prošli, a jejich názory se vzhledem k rozmachu internetu objevují i online. Pro zachování soukromí daných uživatelů v této práci nejsou uvedena celá jejich jména, potažmo přezdívky, pod kterým vystoupili v daných fórech, ale autorka pracuje pouze s iniciály. Uživatelka M. vystihla byrokratickou náročnost procesu žádání o občanství, když poznamenala: „*Už jen ta hromada dokladů je katastrofa...*”²²⁴

Zdoluhavost procesu žádosti o občanství dokazuje komentář uživatelky T.: „*Já už čekám na udělení občanství synovi 14 měsíců. Prý jsou [úřady] zavalené!!! (...)*”²²⁵ Stejnou zkušenost má i uživatel O.: „*Na občanství se musí [čekat] hodně dlouho. Mně se ozvali po 14! měsících s tím, že musím ještě doplnit pár chybějících dokumentů. Ty jsem dodal za 2 týdny a teď dále čekám už 3 měsíce. Přitom v usnesení napsali, že správní řízení bude pokračovat po obdržení podkladů. Takže žádný stres a spěch, úředníci jsou zavaleni žádostmi (...)*.”²²⁶

²²² Zájemci o státní občanství musí složit zkoušku z českých reálií. Vyzkoušejte si, jak byste uspěli - Hospodářské noviny - [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 09.03.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65833320-zajemci-o-statni-obcanstvi-musi-slozit-zkousku-z-ceskych-realii-zkuste-si-jak-byste-uspeli-vy>

²²³ Počet Britů žádajících o české občanství výrazně stoupá, vyplývá z údajů vnitra - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/po-brexitu-vyrazne-stoupl-pocet-britu-zadajicich-o-ceske-obc/r~cde84d6255d311e7ac060025900fea04/>

²²⁴ Žádost o udělení státního občanství volnou formou? - Diskuse - eMimino.cz. eMimino.cz - těhotenství, děti [online] [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.emimino.cz/diskuse/zadost-o-udeleni-statniho-obcanstvi-volnou-formou-196740/>

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

Dobu vyřízení žádosti může ovlivnit více faktorů. Jedním z nich, které daný žadatel z pochopitelných důvodů nemůže ovlivnit, je například počet žádostí o občanství od jiných lidí. V roce 2017 tak například došlo k výraznému zvýšení žádostí o občanství poté, co ve Velké Británii proběhlo referendum o vystoupení Británie z Evropské Unie. Britové žijící v ČR začali výrazněji žádat o české občanství v důsledku referenda. Zatímco v roce 2015 byl počet žádostí pět, v roce 2016 to bylo již devatenáct, a v první polovině roku 2017 šestnáct.²²⁷ Může se zdát, že nejde o příliš vysoký počet, ale vzhledem k individuálnímu posuzování a zkoumání každé žádosti se doba kladného nebo negativního vyřízení žádosti může výrazně protáhnout.

²²⁷ Počet Britů žádajících o české občanství výrazně stoupá, vyplývá z údajů vnitra - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Eonomia, a.s. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/po-brexitu-vyrazne-stoupl-pocet-britu-zadajicich-o-ceske-obc/r~cde84d6255d311e7ac060025900fea04/>

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo poskytnout komplexní pohled na institut státního občanství se zaměřením na konkrétní způsob nabývání českého státního občanství udělením a pozbývání českého státního občanství. Zároveň bylo účelem čtenáře seznámit s pojmem státního občanství jako právně-teoretického základu včetně pramenů předmětné právní úpravy, historické geneze na území ČR od roku 1811 a okrajově i s dalšími způsoby nabývání českého státního občanství. Přestože většina státoobčanských práv a povinností je v dnešní době připisována všem osobám, na které se vztahuje právní řád ČR bez ohledu na jejich status, státní občanství je jedním z nejdůležitějších prvků podmiňujících samotnou existenci státu, proto i zakotvení tohoto institutu je ponecháno z největší části na vnitrostátní úpravě konkrétního státu.

Začátek práce byl pro lepší pochopení celé problematiky věnován vymezení pojmu státního občanství obecně, tj. jeho definici, znakům, teoretickému pojetí i mezinárodněprávnímu významu. Státní občanství lze charakterizovat jako časově trvalý, místně neomezený, bezprostřední, hluboký a zpravidla bez vlastní vůle nezrušitelný vztah fyzické osoby, na jehož základě vznikají jeho subjektům ke státu určitá vynutitelná práva a povinnosti.

Další část práce měla čtenáře seznámit s historickým vývojem právní úpravy nabývání a pozbývání státního občanství na našem území od roku 1811 až do konce roku 2013 a stručně shrnout proč v průběhu let docházelo ke změnám v právní úpravě státoobčanského svazku a o jaké konkrétní změny se jednalo. Vývoj právního institutu státního občanství na našem území začal již roku 1811, kdy vstoupil v platnost zákoník AGBG. Ustanovení § 28 výslovně zakotvilo princip *ius sanguinis*. Tento základní princip nabývání státního občanství i některé další principy zakotvené zákoníkem AGBG se vyskytují v českém právním řádu dodnes.

Jádro této práce bylo zaměřeno na současnou právní úpravu státního občanství v ČR, která má svůj základ v Ústavě a v Listině. Čl. 12 Ústavy zakotvuje jeden ze základních principů institutu státního občanství, tj. nemožnost zbavení státního občanství občana proti jeho vůli. Článek dále ponechává úpravu nabývání a pozbývání státního občanství ČR zcela na zákonodárci. Pro dosažení

komplexnosti celé práce je jejím obsahem i krátký přehled všech způsobů nabývání státního občanství ČR tak, jak je stanovuje zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR.

A konečně závěrem práce byla snaha čtenáři přiblížit pohled skutečných žadatelů o udělení českého státního občanství a náročnost celého procesu, kterým si musejí projít.

Zákon o státním občanství ČR, který nahradil dříve mnohokrát novelizovaný předpis o nabývání a pozbývání státního občanství, upravuje především velmi konkrétně způsoby, jakými lze nabývat nebo naopak pozbývat státní občanství ČR, což je jistě zcela stěžejním u tohoto typu legislativního dokumentu. Upravuje také otázky týkající se zjišťování a prokazování státního občanství a dále vymezuje způsoby, jakými je osvědčení občanství vydáváno atd.

Zákon o státním občanství je mnohem detailnější a komplexnější a velice dobře se vypořádal s nedostatky starší úpravy a zároveň odpovídá i mezinárodní a evropské legislativě. K dosavadním šesti způsobům nabývání státního občanství přibyl zcela nový způsob v souvislosti se svěřením do náhradní péče. Co se týče podmínek pro udělení státního občanství, i ty prošly značnou obměnou. Zákon dle názoru autorky více zohledňuje požadavky samotné praxe. Úplnou novinkou je povinnost prokázání znalosti reálií ČR a integrace žadatele do společnosti. Další, v tomto případě radikální změnou, je zrušení požadavku pozbytí dosavadního státního občanství fyzické osoby, která žádá o českým státní občanství. Zákon se tímto krokem otevřel principu dvojího občanství. Nově formulované podmínky poskytují menší prostor pro správní uvážení a současně je tak lépe naplňováno legitimní očekávání žadatelů. Dále zákon nově zakotvuje zjednodušené řízení ve věci udělení českého státního občanství pro několik specifických případů a možnost obnovy řízení podle správního řádu.

Bezesporu poměrně „*kontroverzním*“ se může zdát způsob udělování státního občanství ČR, jenž je plně a zcela v rukou Ministerstva vnitra a není na něj žádný právní nárok. Tento způsob rozhodování je tedy v jakémsi monopolu – v rukou jedné instituce, která má moc rozhodnout „*jakkoliv*“. Tento fakt je jistě velmi sporným a v tomto směru by bylo zapotřebí zákon vhodným způsobem modifikovat. Jako poměrně komplikovanou oblast můžeme nazývat rovněž dobu, po kterou má Ministerstvo vnitra rozhodnout o udělení státního občanství, která je

stanovena na 180 dní od doručení žádosti. Zde můžete opět namítat, že i přes komplikovanost rozhodnutí a potřebě zhodnotit a vyhledat rozhodná fakta, je doba neúměrně dlouhá a bylo by zapotřebí v této oblasti učinit změny.

RESUMÉ

The aim of my thesis is to provide a comprehensive view of the institute of citizenship, focusing specifically on the acquisition of Czech citizenship by the granting and loss of Czech citizenship. At the same time, the purpose of the paper is to introduce the concept of citizenship as a legal-theoretical basis, including sources of the legislation in question, providing a historical view of the genesis of legislation in the Czech Republic in 1811, and marginally, to look at other ways of acquiring citizenship and what those going through the process can expect.

The beginning of my work was devoted to defining the concept of citizenship in general in order to better understand it. The second chapter was to give the reader a historical summary of the legal regulation of acquisition of, and loss of, citizenship in our country from 1811 through the end of 2013, while also briefly summarizing why changes in the legislation of the citizens' union occurred throughout the years and what specific changes were made. The third through fifth chapters were focused on the legal regulation of citizenship in the Czech Republic, effective as of the beginning of 2014. The sixth and final chapter should give the reader insight into the real applications of Czech citizenship and the complexity of the whole process.

The Act on Citizenship of the Czech Republic, which replaced the previously amended Act on Acquisition and Loss of Citizenship, primarily regulates very specifically the ways in which citizenship of the Czech Republic can be acquired or lost, which is certainly crucial for this type of legislative document. It also regulates issues relating to the detection and demonstration of citizenship, and further defines the ways in which citizenship certificates are issued, etc.

The Citizenship Act is much more detailed and comprehensive, and has dealt very well with the shortcomings of the earlier legislation. Based on the author's view, the new legislation takes into account a greater understanding of the requirements of the act of acquiring citizenship itself. The existing six ways of acquiring citizenship have been enhanced by a completely new way of entrusting custody. A novelty is the obligation to prove the knowledge of the Czech Republic's life and the integration of the applicant into society. Another radical

change is the abolition of the requirement to dispose of the existing citizenship of a natural person applying for Czech citizenship. In this step, the law opened up to the principle of dual citizenship. Furthermore, the Act newly introduces a simplified procedure for the granting of Czech citizenship for several specific cases and the possibility of renewing proceedings under the Code of Administrative Procedure.

ZDROJE

Monografie

1. ČERNÝ, Václav; VALÁŠEK, Miloš. České státní občanství: Ucelený výklad právních předpisů upravujících státní občanství České republiky v návaznosti na státní občanství ČSR, ČSSR a ČSFR. Praha: Linde Praha, a.s., 1996, 478 s. ISBN 8072010182.
2. EMMERT, František. Dvojití občanství v českém právu. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 125 s. ISBN 9788074002847.
3. EMMERT, František. Státní občanství na území České republiky v minulosti a současnosti. 1 vyd. Praha: Leges, 2016, 216 s. ISBN 9788075021632.
4. FILIP, Jan. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 464 s. ISBN 8021025921.
5. FILIP, Jan; SVATOŇ, Jan. Státověda. 5. vyd. Praha: Wolter Kluwer ČR, a.s., 2011, 400 s. ISBN 9788073576851.
6. FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan, ŠIMÁČKOVÁ Kateřina. Státověda: učebnice pro bakalářské studium. 3. nezměněné vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 196 s. ISBN 9788021079724.
7. FILIP, Jan, SVATOŇ Jan, ZIMEK Josef. Základy státovědy. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 266 s. ISBN 8021030232.
8. GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ, Petra, MORÁVKOVÁ, Jitka. Statusové věci občanů. Praha: ASPI, 2009, 564 s. ISBN 9788073574475.
9. KANDALEC, Pavel. Naturalizace v České republice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 244 s. ISBN 9788075980625.
10. SKULOVÁ, Soňa. Správní uvážení, základní charakteristika souvislosti pojmu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 241 s. ISBN 8021032375.
11. VALÁŠEK, Miloš, KUČERA, Viktor. Státní občanství, komentář k zákonu o nabytí a pozbytí státního občanství ČR a vybrané související právní předpisy a mezinárodní dokumenty. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 287 s. ISBN 8072016253.

Odborné články

1. ČERNÝ, Petr. Soudní přezkum správního uvážení nejen v řízení o udělení státního občanství. Bulletin advokacie. 2005, č. 7-8, s. 59-62. ISSN 1210-6348.
2. EMMERT, František. Přináší nový zákon o státním občanství liberalizaci, nebo naopak posiluje mocenskou autoritu státu? Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 10, s. 343-349. ISSN 1210-6410.
3. PĚCHOTA, Vratislav. Otázky dvojího státního občanství ve světle československo-americké smlouvy z roku 1928 a amerického práva, Právník, 1995, č.7, s. 659-676. ISSN 0231-6625.
4. ROZUMEK, Martin. Nabývání státního občanství ČR udělením aneb Na cestě od absolutní správní úvahy ke standardnímu správnímu řízení. Bulletin advokacie. 2007, č. 10, s. 39. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy

1. Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění platném a účinném 31. 12. 1965. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
2. Císařský patent č. 2557/1832 Sb. z. s., Sběrka politických zákonů, , ve znění platném a účinném 30. 9. 1949. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
3. Zákon č. 105/1863 ř. z., kterým se pořádají záležitosti domovské, ve znění platném a účinném do 31. 12. 1948. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
4. Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, ve znění platném a účinném do 8. 9. 1949. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
5. Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, ve znění platném a účinném do 30. 9. 1949. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].

6. Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, ve znění ve znění platném a účinném do 10. 7. 1960. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
7. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 72/1962 Sb., o Úmluvě o státním občanství vdaných žen. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1962-72>
8. Zákon č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství, ve znění platném a účinném do 31. 12. 1968. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
9. Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění platném a účinném do 31. 12. 1992. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
10. Ústavním dekretem presidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku, ve znění platném a účinném do 30. 9. 1949. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
11. Zákon č. 88/1990 Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
12. Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
13. Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění platném a účinném do 31. 12. 1992. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
14. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
15. Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění platném a účinném do 31. 12. 2013. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
16. Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].

17. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
18. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
19. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
20. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
21. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
22. Směrnice Rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Úřední věstník Evropské unie L 16/44, 23. 1. 2004 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32003L0109>
23. Haagská úmluva o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství z roku 1930.
24. Všeobecná deklarace lidských práv přijatá rezolucí Valného shromáždění OSN č. 217/III A dne 10. 12. 1948.

Judikatura

1. Liechtenstein c. Guatemala (Nottebohm case), Rozsudek MSD ze dne 6. dubna 1955 [online]. Judgement I.C.J [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/18/2674.pdf>.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 9/94. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. Ústavní soud, © 2006 [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-9-94>

3. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 4. 1999, sp. zn.: III. ÚS 261/98. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzhfptkok7ovzw4&groupIndex=0&rowIndex=0>
4. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 2016, sp. zn.: Pl. ÚS 5/16-1. NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky [online]. Ústavní soud, [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-5-16_1
5. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2008, č. j. 2 As 55/2007-77. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqhbpbw443tl4ytqnjr>
6. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 5. 2006, č. j. 2 As 31/2005-78. [online]. Copyright © Iudictum 2019 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://iudictum.cz/3790/2-as-31-2005-78>
7. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2014, č. j. 4 As 142/2013 - 29. [online]. Copyright © Iudictum 2019 [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <https://iudictum.cz/23130/4-as-142-2013-29>
8. Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 6 A 25/2002 - 42. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgzptsmbwl5zwex3oonzq&groupIndex=0&rowIndex=0>
9. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2003, č. j. 6 A 94/2002-40. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgnpw443tl4ytsmi>
10. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 3. 2008, č. j. 5 As 51/2007 – 105. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqhbpbw443tl42tqni>

11. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2014, č. j. 1 As 78/2014 - 41. Beck-online. Home - beck-online [online]. Copyright © 2009 [cit. 12. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgrptgmjsg5pxgys7nzzxg>

Internetové zdroje a ostatní

1. HEIDENHAIN, Stephan. Nabytí státního občanství České republiky. pravniprostor.cz [online]. ATLAS consulting spol. s r.o., publikováno 15. 2. 2017 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky>
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3. 3. 2019].
3. Novým státním občanům zazní na uvítanou Má vlast | Jihlavské listy | Noviny Kraje Vysočina. [online]. Copyright © 2007 Parola s.r.o. [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.jihlavske-listy.cz/clanek14906-bi-konci-nove-vzniknou-linky-d-a-f.html?komentare=vse>
4. Občanství - Interaktivní modelový test z českých reálií. Občanství - Úvodní stránka [online] [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: https://obcanstvi.cestina-pro-cizince.cz/?p=interaktivni-modelovy-test-z-ceskych-realii&hl=cs_CZ
5. Čeština pro cizince a cizí jazyky na Karlově univerzitě | ÚJOP UK [online] [cit. 24. 2. 2019]. Dostupné z: <http://ujop.cuni.cz/zkouska/informace/obcanstvi>
6. Zájemci o státní občanství musí složit zkoušku z českých reálií. Vyzkoušejte si, jak byste uspěli - Hospodářské noviny - [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 09.03.2019]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65833320-zajemci-o-statni-obcanstvi-musi-slozit-zkousku-z-ceskych-realii-zkuste-si-jak-byste-uspeli-vy>

7. Počet Britů žádajících o české občanství výrazně stoupá, vyplývá z údajů vnitra - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/po-brexitu-vyrazne-stoupl-pocet-britu-zadajicich-o-ceske-obc/r~cde84d6255d311e7ac060025900fea04/>
8. Žádost o udělení státního občanství volnou formou? - Diskuse - eMimino.cz. eMimino.cz - těhotenství, děti [online] [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.emimino.cz/diskuse/zadost-o-udeleni-statniho-obcanstvi-volnou-formou-196740/>

Správní akty a zdroje z Ministerstva vnitra

1. Poskytnutá informace Ministerstva vnitra ze dne 21. 3. 2017, č. j. MV-34918-2/VS-2017, Poskytnutí informací - poskytnutí správních rozhodnutí o udělení státního občanství jako podklad pro diplomovou práci - Ministerstvo vnitra České republiky. Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Copyright © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 2. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-poskytnuti-spravnich-rozhodnuti-o-udeleni-statniho-obcanstvi-jako-podklad-pro-diplomovou-praci.aspx>
2. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 22. 12. 2015, prac. č. 0599 (ZNPSO). [online]. Copyright © [cit. 26. 2. 2019]. Dostupné z: <http://naturalizace.law.muni.cz/data/rozhodnuti/mvcr/0599r.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

- 1) Příloha č. 1 - Dotazníky k žádosti o udělení státního občanství ČR dle zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR a o změně některých zákonů
- 2) Příloha č. 2 - Jmenný seznam osob, kterým bylo uděleno státní občanství České republiky dle § 16 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství ČR a o změně některých zákonů

Příloha č. 1

DOTAZNÍK k žádosti o udělení státního občanství

I.

1. Žadatel (žadatelka)

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Žádal již v minulosti o státní občanství České republiky, kdy a kde

Bydliště

Další kontaktní údaje (telefon, email)

Vzdělání

Rodinný stav

Kdy a kde uzavřel(a) manželství, popřípadě kdy a kde bylo manželství rozvedeno

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

Finanční prostředky, ze kterých jsou v České republice zajišťovány žadatelovy životní potřeby a náklady

Čerpání dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi

Disponuje žadatel příjmy ze zahraničí; případně jakými

Spolková, případně jiná zájmová činnost žadatele v České republice

2. Manžel (manželka)

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Bydliště

Vzdělání

Státní občanství

Měsíční příjem

3. Děti

Jméno a příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Bydliště

Státní občanství

Vykonává žadatel (žadatelka) vůči dítěti rodičovskou odpovědnost, nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti omezen, pozastaven, anebo je jejího výkonu zbaven

4. Dosavadní státní občanství žadatele (žadatelky)

Jak žadatel(ka) nabyl(a), popřípadě pozbyl(a) dosavadní státní občanství a jak je prokazuje

Dosavadní státní občanství

5. Pobyt na území České republiky

Od kdy se zdržuje na území České republiky

Od kdy má povolen trvalý pobyt na území České republiky

Pobyt před vstupem na území České republiky

Průkaz k pobytu na území České republiky

Cestovní doklad

II.

Rodiče žadatele (žadatelky)

Jméno a příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Státní občanství

Bydliště

Pobyt na území České republiky

Žádali již v minulosti o státní občanství České republiky, kdy a kde

Dne

.....
podpis oprávněné úřední osoby

.....
podpis žadatele (žadatelky)

otisk úředního razítka

DOTAZNÍK
k žádosti o udělení státního občanství - nezletilý žadatel

I.

1. Žadatel (žadatelka)

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Bydliště

Žádal již v minulosti o státní občanství České republiky, kdy a kde

Zákonní zástupci žadatele

Kontaktní údaje zákonných zástupců žadatele (adresa, telefon, email)

Vzdělání

Studijní činnost; název školy, kterou žadatel aktuálně navštěvuje

Spolková, případně jiná zájmová činnost žadatele v České republice

Rodinný stav

Kdy a kde uzavřel(a) manželství, popřípadě kdy a kde bylo manželství rozvedeno

Finanční prostředky, ze kterých jsou v České republice zajišťovány žadatelovy životní potřeby a náklady

Čerpání dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi

2. Rodiče žadatele (žadatelky)

Jméno a příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Státní občanství

Bydliště

Pobyt na území České republiky

Žádali již v minulosti o státní občanství České republiky, kdy a kde

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

3. Dosavadní státní občanství žadatele (žadatelky)

Jak žadatel(ka) naby(a), popřípadě pozbyl(a) dosavadní státní občanství a jak je prokazuje

Dosavadní státní občanství

Žádal již v minulosti o státní občanství České republiky, kdy a kde

4. Pobyt na území České republiky

Od kdy se zdržuje na území České republiky

Od kdy má povolen trvalý pobyt na území České republiky

Pobyt před vstupem na území České republiky

Průkaz k pobytu na území České republiky

Cestovní doklad

5. Pracovní aktivity žadatele a jeho vlastní příjmy

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

Disponuje žadatel příjmy ze zahraničí; případně jakými

6. Manžel (manželka)

Kdy a kde uzavřel(a) manželství, popřípadě kdy a kde bylo manželství rozvedeno

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Bydliště

Vzdělání

Státní občanství

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

7. Děti

Jméno a příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Bydliště

Státní občanství

Vykonává žadatel (žadatelka) vůči dítěti rodičovskou odpovědnost, nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti omezen, pozastaven, anebo je jejího výkonu zbaven

Dne

.....
Podpis oprávněné úřední osoby

.....
podpis zákonných zástupců
žadatele (žadatelky)

otisk úředního razítka

DOTAZNÍK
k žádosti o nabytí státního občanství České republiky určením otcovství podle § 28
zákona č. .../2013 Sb.

1. Dítě, jehož se žádost o nabytí státního občanství určením otcovství týká

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Státní občanství

Bydliště

Finanční prostředky, ze kterých jsou zajišťovány životní potřeby a náklady dítěte

Čerpání dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi dítětem

Druh pobytu, který dítě v České republice má nebo v minulosti mělo

Bylo za dítě již v minulosti žádáno o státní občanství České republiky, kdy a kde

2. Matka dítěte

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Státní občanství

Bydliště

Rodinný stav

Děti

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

Čerpání dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi matkou dítěte

3. Otec dítěte

Jméno a příjmení, popřípadě rodné příjmení

Datum a místo narození

Rodné číslo, bylo-li přiděleno

Státní občanství

Bydliště

Rodinný stav

Děti

Zaměstnání

Podnikatelská činnost

Měsíční příjem

Čerpání dávek státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi otcem dítěte

4. Údaje týkající se určení otcovství

Datum určení otcovství

Matriční úřad nebo soud, před kterým došlo k souhlasnému prohlášení o určení otcovství

5. Některé další skutečnosti týkající se žádosti

Žije otec dítěte, ke kterému určil otcovství, s dítětem ve společné domácnosti

Podílí se otec dítěte, ke kterému určil otcovství, na výchově dítěte

Plní otec dítěte, ke kterému určil otcovství, vůči dítěti vyživovací povinnost, případně v jaké výši

Dne

.....
podpis oprávněné úřední osoby

.....
podpis zákonných zástupců dítěte

otisk úředního razítka

Příloha č. 2

V roce 2014 bylo uděleno státní občanství České republiky dle § 16 ZSO těmto osobám:

Corey Muirhead - Kanada, sportovní hledisko

Patrik Košický - Slovensko, vědecké hledisko

Martin Holý - Slovensko, vědecké hledisko

V roce 2015 těmto osobám:

Carlos Javier Gonzáles Shanel - Chile, vzdělávací hledisko

Shah Wali Faryad - Afgánistán a Slovensko, hledisko vědecké a vzdělávací

Alexandr Kulakovskij - Rusko, vědecké hledisko

Nagavalli Subbanna Kiran - Indie, vědecké hledisko

Kestrina Peza - Albánie, jiný státní zájem

Blake Issac Schilb - USA, sportovní hledisko

Igor Grekov - Ukrajina, vědecké hledisko

Yves Jean-Marie Lauras - Francie, kulturní hledisko

Miloš Petrović - Srbsko, vědecké hledisko

Yahya Sohrabi - Írán, vědecké hledisko

V roce 2016 těmto osobám:

Oleksandr Vovk - Slovensko, kulturní a vzdělávací hledisko

Ksenija Illková - Ukrajina, vědecké hledisko

Ihor Bartiš - Ukrajina, vědecké hledisko

Kia Niema Vaughnová - USA, sportovní hledisko

Daria Vidmanová - Rusko, sportovní hledisko

Elzbieta Justyna Baronová - Polsko, vědecké a kulturní hledisko

Oleksij Redčenko - Ukrajina, vědecké hledisko

Marharyta Sobolová — Ukrajina, vědecké hledisko

Nicole Danielle Kuzmichová - Slovinsko, sportovní hledisko

V roce 2017 těmto osobám:

Adam Sylvester Kozak - Polsko, sportovní hledisko

Willi Pabst - Německo, vědecké hledisko

Alexej Popov - Rusko, vědecké hledisko

Kyryll Kulakovskij - Rusko, vědecké hledisko

Indira Gumarova - USA, jiný státní zájem

Sebastian Marek Druszkiewicz - Polsko, sportovní hledisko

David Michael Ringrose - Velká Británie, z hlediska plnění mezinárodních závazků ČR

Cortney Bree Mansourová - Kanada, sportovní hledisko

Zdroj: KANDALEC, 2018, op. cit., s. 54-55.